

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

1. न मन्त्राणां जामिता अस्ति इत्युच्यते, कुतः?
2. मुण्डकोपनिषद् केन वेदेन संबध्यते।
3. ब्रह्मविद्यायाः आदिगुरुः कः।
4. चतुर्विधं कर्मफलं किम्?
5. के कथमात्मानं घ्नन्ति?
6. सर्वविद्याप्रतिष्ठा का ?
7. शौनकस्य प्रश्नः कः ?
8. महाशालो नाम कः?
9. मुण्डकमिति शब्दस्य कः अर्थः?
10. ब्रह्मणः उपादानकारणत्वे कः दृष्टान्तः?
11. अपरा विद्या का?
12. अग्नेः सप्तजिह्वाः काः?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3X5=15

1. ईशावास्यमिदं सर्वम्।
2. अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्।
3. हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम्।
4. ऊर्णनाभिदृष्टान्तस्यौचित्यं किम्।
5. स ब्रह्मविद्यां सर्वविद्याप्रतिष्ठाम्।
6. यत्तद्रेश्यमग्राह्यम् इत्यादि मन्त्रं विलिख्य शद्वार्थं लिखत।
7. द्वे विद्ये वेदितव्ये परा चैवापरा च।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5X3=15

1. तदेत्सत्यं मन्त्रेषु - विस्तरेण निरूप्यताम्।
2. शौनको ह वै महाशालो ... - यथाभाष्यं प्रकाशयत।
3. अपराविद्यायाः स्वरूपं व्याख्यात।
4. अमृतत्वप्राप्तिमार्गयाचनम्।

5. सम्भूत्यसम्भूत्युपासना।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10X1=10

1. ईशोपनिषत्सारं संगृहीत।

2. तदेत्सत्यं मन्त्रेषु - विस्तरेण निरूप्यताम्।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

E) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

1. मनः केनातिग्राहेण गृहीतम्?
2. "प्रसिद्धो ह्युपायो विद्वद्भिः शास्त्रेषु च दृष्टः" कः सः?
3. तृतीयस्य द्वितीयब्राह्मणे कयोः संवादः विद्यते?
4. "पुण्यो वै पुण्येन कर्मणा भवति पापः पापेन" कोऽर्थः?
5. "प्राणो वै ग्रहः" इत्यत्र प्राणशब्दार्थः कः?
6. किमर्थं जनकः गवां सहस्रमवरुरोध?
7. "एकया हि देवतया ब्रह्मा यज्ञं गोपायति" का सा देवता?
8. एषणाः कति? कास्ताः?
9. अष्टसंख्याकाः ग्रहातिग्रहाः के?
10. कस्य काण्डस्य आगमप्रधानत्वम्?
11. मृतस्य पुरुषस्य चक्षुः किमप्येति?
12. यत्रायं पुरुषो म्रियते किमेनं न जहाति?

F) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3X5=15

1. यदिदं सर्वं मृत्युनाऽसं सर्वं मृत्युनाऽभिपन्नं केन यजमानो मृत्योराप्तिमितिमुच्यते।
2. कत्ययमद्योद्राता अस्मिन्यज्ञे स्तोत्रियाः स्तोष्यतीति...।
3. तान्होवाच ब्राह्मणा भगवन्तो यो वो ब्रह्मिष्ठः स एता गा उदजतामिति...।
4. यत्रायं पुरुषो म्रियते उदस्मात्प्राणाः क्रामन्ति...।
5. कतिभिरयमद्य ब्रह्मा यज्ञं दक्षिणतो देवताभिः गोपायति...।
6. यत्रास्य पुरुषस्य मृतस्याग्निं वागप्येति...।
7. यदिदं सर्वं मृत्योरन्नं का स्वित्सा देवता यस्या मृत्युः...।

G) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5X3=15

1. मृतस्य पुरुषस्यासम्यग्दर्शिनः वागादिलयविचारः।
2. अश्वल-याज्ञवल्क्यसंवादः।
3. आर्तभाग-याज्ञवल्क्यसंवादः।

4. अश्वलब्राह्मणदिशा काललक्षणात्, कर्मलक्षणाच्च मृत्योः अतिमुक्तिप्रकारः ।
5. मुक्तानां देहत्यागे, तेषां प्राणोत्क्रमणविचारः ।

H) द्वयोरेकं समाधत्त ।

10X1=10

1. मुक्ति-अतिमुक्तिस्वरूपं सप्रमाणं व्याख्यात ।
2. ग्रहातिग्रहरूपमृत्युं व्याख्याय, विद्वत्पुरुषस्य प्राणादयः उत्क्रामन्ति आहोस्विन्नेति परामर्शयत ।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

- I) द्वादशसु दश समाधत्त। 1x10=10
1. जन्मादि सूत्रार्थं लिखत।
 2. समन्वयात् इत्यस्य कः अर्थः?
 3. अस्य महतो भूतस्य इत्यादि श्रुतिः कस्यामुपनिषदि वर्तते।
 4. अध्यासलक्षणं किम्?
 5. "अत्रापरे प्रत्यवतिष्ठन्ते" इत्यत्र पूर्वपक्षिणः के?
 6. संस्कारो नाम कः?
 7. जगज्जन्मादिकारणवादिनी श्रुतिः का?
 8. अर्थवादलक्षणं किम्?
 9. जन्मादि इत्यत्र समासविग्रहं लिखत।
 10. इदमा कस्य निर्देशः क्रियते?
 11. कर्मणः त्रैविध्यं किम्?
 12. "ब्रह्म वेद ब्रह्मैव भवति" इति श्रुतिः कस्यामुपनिषदि वर्तते?
- J) सप्तसु पञ्च समाधत्त। 3X5=15
1. अध्यासस्य वर्णादि भेदान् लिखत।
 2. जन्मादिसूत्रे अतः शब्दार्थं विवेचयत।
 3. पश्चादिभिश्चाविशेषात्।
 4. नामरूपाभ्यां व्याकृतस्य इत्यादीनि प्रपञ्चविशेषणानि लिखत।
 5. आत्मविषयकविप्रतिपत्तिप्रदर्शनं कुरुत।
 6. मोक्षस्य संस्कार्यत्वादिकं निषेधत।
 7. शास्त्रयोनित्वादिति सूत्रस्य द्विधा विग्रहं दर्शयत।
- K) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त। 5X3=15
1. वेदान्तानामुपासनाविधानार्थत्वं गमयत। (एकदेशी मतम्।)
 2. जिज्ञासासूत्रे अथशब्दार्थं वर्णयत।
 3. धर्मब्रह्मजिज्ञासयोः फलभेदं यथाभाष्यं गमयत।
 4. शास्त्रयोनित्वाधिकरणप्रथमवर्णकानुसारेण ब्रह्मणः शास्त्रकारणत्वं प्रतिपादयत।

5. शास्त्रस्य क्रियापरत्वं व्याख्यात।

L) द्वयोरेकं समाधत्त।

10X1=10

1. जन्माद्यधिकरणं नानुमानोपन्यासार्थं, वर्णयत।
अध्यासभाष्यसारं संगृहीत।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

1. संज्ञामूर्तिक्लृप्तिः इत्यस्य कोऽर्थः।
2. त्रिवृत्कुर्वत इत्यत्र का विभक्तिः, कश्चानेन शब्देन निर्दिष्टः।
3. तस्य चि नित्यत्वादिति सूत्रे कस्य नित्यत्वमुच्यते।
4. प्राणवता शब्दादिति सूत्रे प्राणवान् कः।
5. त इन्द्रियाणि तद्यपदेशादन्यत्र श्रेष्ठादिति सूत्रस्य वाक्येन तात्पर्यम् प्रदर्शयत।
6. अकरणत्वाच्च न दोषः... इत्यादिसूत्रे को दोषः परिहृतः।
7. न वायुक्रिये पृथगुपदेशादिति सूत्रे पृथगुपदेशः कः।
8. त्र्यात्मकत्वात् किं सिद्धम्।
10. प्राणगतिश्रुतिः का।
9. भूयस्त्वात् किं सिद्धम्।
11. अग्न्यादिगतिश्रुतिः का।
12. शङ्करभगवत्पादानां चतुर्णाम् मुख्यशिष्याणां नामानि कानि।

B) यथारुचि पञ्च समाधत्त।

3x5=15

1. तदन्तरप्रतिपत्त्यधिकरणे प्रश्ननिरूपणे के, ताभ्याञ्च किं सिद्धम्।
2. तृणाजलायुकादृष्टान्ताद् उत्थिता शङ्का का, तस्याश्च समाधिः का।
3. अग्न्यादिगतिश्रुतेः भाक्तत्वं कथम्।
4. वैलक्षण्याच्च इति सूत्रस्य तात्पर्यं संक्षिपत।
5. तत्प्राक्श्रुतेश्च इति सूत्रस्य तात्पर्यं संक्षिपत।
6. तत्पूर्वकत्वाद्वाचः इति सूत्रस्य तात्पर्यं संक्षिपत।
7. परमतमप्रतिषिद्धमनुमतम् भवतीति न्यायः कस्मिन् प्रसङ्गे भगवत्पादैरुपात्तः।

C) यथाच्छन्दं त्रीणि सूत्राणि व्याख्यात।

5x3=15

1. सप्त गतेर्विशेषितत्वाच्च।
2. पञ्चवृत्तिर्मनोवद्यपदिश्यते।
3. त इन्द्रियाणि तद्यपदेशादन्यत्र श्रेष्ठात्।
4. मांसादि भौमं यथाशब्दमितरयोश्च।
5. प्रथमेऽश्रवणादिति चेन्न ता एव ह्युपपत्तेः।

D) अनुप्रियमेकं ससूत्रं सभाष्यसारञ्च व्याख्यात ।

10x1=10

1. संज्ञामूर्तिक्वृत्त्यधिकरणम् ।

2. ज्योतिराद्यधिकरणम् ।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10= 10

1. मङ्गलश्लोकोक्तं ब्रह्मणः स्वरूपलक्षणं किम् ?
2. "विषयविषयिणो" इत्यत्र विषयविषयिणौ कौ ?
3. "शास्त्रचिन्तकाः खल्वेवं विवेचयन्ति न प्रतिपत्तारः" कस्येदं वचनम्?
4. अध्यासभाष्ये शङ्कापरिहारग्रन्थौ कौ?
5. भेदाग्रहणव्याप्तः कः?
6. प्रत्यक्षस्य सांव्यावहारिकं प्रामाण्यं नोपहन्ति, किम्?
7. मङ्गलश्लोके द्वितयशब्दार्थः कः?
8. "न विधौ परः शब्दार्थः" कोऽर्थः?
9. श्रुतिस्मृतीतिहासपुराणेषु कीदृशमात्मतत्त्वं गीयते ?
10. भामत्यां सूत्रलक्षणं किमुक्तम् ?
11. आत्मैव ब्रह्मेति गीयते, कुतः ?
12. को नाम इतरेतरभावः?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3X5= 15

1. मङ्गलश्लोकं व्याख्यात।
2. लक्षणाभावान्न ब्रह्म जिज्ञासितव्यमित्याक्षेपस्याभिप्रायः कः?
3. "पौर्वापर्यं पूर्वदौर्बल्यं प्रकृतिवत्", ससन्दर्भं तात्पर्यं प्रकाशयत।
4. 'मिथ्याशब्दोऽपह्नववचनः' -व्याख्यात।
5. 'व्यावर्तमानेषु यदनुवर्तते तत्तेभ्यो भिन्नम्' -व्याख्यात।
6. 'शब्दगन्धरसानां च कीदृशी प्रतिबिम्बता'-निरूपयत।
7. अथ यदसन्दिग्धमप्रयोजनं च न ततप्रेक्षावत्प्रतिपित्सागोचरः-व्याख्यात।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5X3= 15

1. न विधौ परः शब्दार्थः।
2. अनुभवविरोधादुपचरितार्था एवोपनिषदः।
3. "शास्त्रचिन्तकाः खल्वेवं विवेचयन्ति न प्रतिपत्तारः"।
4. परशब्दः परत्र लक्ष्यमाणगुणयोगेन वर्तते...स गौणः।

5. न हि जातु कश्चिदत्र सन्दिग्धेऽहं वा नाहं वेति ।

D) द्वयोरेकं समाधत्त ।

10X1=10

1. अध्यासभाष्यस्य शंकापरिहारग्रन्थभागं व्याख्यात ।

2. ब्रह्मणोऽजिज्ञास्यत्वे पूर्वपक्षं सङ्गृह्य स्वसिद्धान्तं समर्थयत ।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

- A) द्वादशसु दश समाधत्त। 1x10=10
1. साधनचतुष्टयं किम्?
 2. उपासना नाम का?
 3. काम्यकर्मणः उदाहरणं किम्?
 4. अध्यारोपः कः?
 5. अज्ञानस्य लक्षणं किम्?
 6. कारणशरीरं नाम किम्?
 7. अज्ञानस्य गुणत्रयं किम्?
 8. अकरणे प्रत्यवायसाधनानि कानि?
 9. वेदान्तानां विषयः कः?
 10. का नाम मुमुक्षा?
 11. निषिद्धकर्माणि कानि?
 12. शमो नाम कः?
- B) सप्तसु पञ्च समाधत्त। 3X5=15
1. नित्यादीनां बुद्धिशुद्धिः परं प्रयोजनम्।
 2. प्रायश्चित्तानि पापक्षयसाधनानि.....।
 3. नित्यानित्यवस्तुविवेकः तावद् ब्रह्मैव नित्यं वस्तु.....।
 4. प्रशान्तचित्ताय जितेन्द्रियाय च.....।
 5. सम्बन्धस्तु तदैक्यप्रमेयस्य तत्प्रतिपादकोपनिषत्प्रमाणस्य।
 6. प्रयोजनं तु तदैक्यप्रमेयगत-अज्ञान-निवृत्तिः।
 7. असर्पभूतायां रज्जौ सर्पारोपवत् वस्तुनि।
- C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त। 5X3=15
1. अधिकारिलक्षणं व्याख्यात।
 2. साधनचतुष्टयं विशदयत।
 3. अज्ञानलक्षणं निरूपयत।
 4. नित्यकर्मणाम्, उपासनानां च फलं निरूपयत।
 5. मङ्गलश्लोकार्थं व्याख्यात।
- D) द्वयोरेकं समाधत्त। 10X1=10
1. अनुबन्धचतुष्टयं यथाग्रन्थं व्याख्यात।
 2. अज्ञानस्य समष्टिव्यष्टिभेदेन एकत्वानेकत्वं समर्थयत।

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

- A) दश समाधेयाः। 1x10=10
1. स्मृतिव्यावृत्तं प्रमालक्षणं किम्?
 2. किं नाम प्रमातृचैतन्यम्?
 3. किं नाम अखण्डार्थत्वम्?
 4. सविकल्पकमित्यस्य कोऽर्थः?
 5. विषयगतप्रत्यक्षस्य लक्षणं किम्?
 6. वाक्यजन्यज्ञानविषयत्वे किं कारणम्?
 7. तात्पर्यलिङ्गानि कानि?
 8. धर्मराजाध्वरीन्द्रेण का टीका विहिता?
 9. धर्मादीनाम् अनित्यफलकत्वे श्रुतिप्रमाणं किम्?
 10. धारावाहिकबुद्धिस्थले प्रमालक्षणस्य नाव्याप्तिः कुतः?
 11. न तावदन्तःकरणं सावयवं, किमर्थम्?
 12. अन्तःकरणं नेन्द्रियमित्यत्र किं मानम्?
- B) यथारुचि पञ्च प्रश्नाः विव्रियन्ताम्। 3x5=15
1. अन्तःकरणवृत्तौ ज्ञानत्वोपचारात्।
 2. निर्विकल्पकं तु संसर्गानवगाहि ज्ञानम्।
 3. न हि वृत्तिं विना साक्षिविषयत्वं केवलसाक्षिवेद्यत्वम्।
 4. न हि इन्द्रियजन्यत्वं प्रत्यक्षत्वे तन्त्रम्...।
 5. देहात्मप्रत्ययो यद्वत्...।
 6. सिद्धान्ते धारावाहिकबुद्धिस्थले न ज्ञानभेदः...।
 7. प्रमात्रभेदो नाम न तदैक्यम् किन्तु ...।
- C) यथाच्छन्दं त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः। 5x3=15
1. मनसः इन्द्रियत्वानिन्द्रियत्वं यथाग्रन्थं विचारयत।
 2. सविकल्पक-निर्विकल्पकप्रत्यक्षं व्याख्यात।
 3. विषयगतप्रत्यक्षलक्षणम् आक्षेप-समाधानाभ्यां निरूपयत।
 4. ज्ञानगतप्रत्यक्षलक्षणे अतिव्याप्त्यादिदोषमाक्षिप्य तत्परिहरत।
 5. प्रमालक्षणं यथाग्रन्थं विशदयत।
- D) अनुप्रियमेकं यथाग्रन्थम् अनुबध्नीत। 10x1=10
1. प्रत्यक्षप्रमालक्षणविचारं सप्रमाणं निरूपयत।
 2. ज्ञानगतप्रत्यक्षस्य लक्षणं निरूप्य, पूर्वपक्षकृताक्षेपं समाधाय ज्ञानोत्पत्तिप्रकारं वर्णयत।

SK-213 सिद्धान्तकौमुद्यां समासप्रकरणम्।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत।

1x5=5

1. साग्नि इत्यस्य लौकिकविग्रहं लिखत।
2. यथाशक्ति इत्यस्य लौकिकविग्रहं लिखत।
3. यथार्थाः के सन्ति।
4. यावच्छ्लोकम् इत्यत्र केन सूत्रेण समासः।
5. अस्वपदलौकिकविग्रहः कस्य समासस्य भवति।
6. अत्ययः इत्यस्य कः अर्थः।
7. समृद्धिः इत्यस्य कः अर्थः।

B) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

1x5=5

1. परिविष्णु इत्यस्य लौकिकविग्रहं लिखत।
2. संपत्तिः इत्यस्य कः अर्थः।
3. वृक्षं वृक्षं प्रति विद्योतते विद्युत् इत्यत्र प्रतिशब्दस्य कः अर्थः।
4. द्विगुश्च इति सूत्रं किं करोति।
5. नद्याः समीपम् इति विग्रहे समासे सति किं किं रूपं भवति।
6. अध्यात्मम् इत्यस्य लौकिकविग्रहः कः।
7. द्वियमुनम् इत्यस्य लौकिकविग्रहः कः।

C) यथारुचि पञ्च प्रश्नान् समाधत्त।

3x5=15

1. उपकृष्णम् इति प्रयोगस्य सिद्धिं लिखत।
2. कृष्णाश्रितः इति प्रयोगस्य सिद्धिं लिखत।
3. अतिहिमम् इति प्रयोगस्य प्रक्रिया लेख्या।
4. अधिहरि इति प्रयोगस्य प्रक्रिया लेख्या।
5. उपशरदम् इति प्रयोगस्य प्रक्रियां लिखत।
6. सप्तगङ्गम् इति प्रयोगस्य सिद्धिः दर्शनीया।
7. सहरि इति प्रयोगस्य सिद्धिः दर्शनीया।

D) यथाच्छन्दं त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः ।

5x3=15

1. सह सुपा इति सूत्रं सोदाहरणं वर्णयत ।
2. प्रथमानिर्दिष्टं समास उपसर्जनम् इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात ।
3. गिरेश्च सेनकस्य इति सूत्रं सोदाहरणं विशदयत ।
4. नाव्ययीभावादतोमत्वपञ्चम्याः इति सूत्रं सोदाहरणं प्रतिपादयत ।
5. गोस्त्रियोरुपसर्जनस्य इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात ।

E) अनुप्रियमेकं यथाग्रन्थम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1. कर्तृकरणे कृता बहुलम् इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्यां कुरुत ।
2. तृतीया तत्कृतार्थेन गुणवचनेन इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्यां कुरुत ।

कालावधिः - होराद्वयम्

अङ्काः- ५०

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

1. सामर्थ्यं नाम किम्।
2. गव्यम् इत्यत्र केन सूत्रेण कः प्रत्ययः।
3. आपत्यस्य च तद्धितेऽनातिः इत्यस्य वृत्तिं लिखत।
4. गोत्रसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्।
5. युवसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्।
6. शिवादिभ्योऽण् इत्यनेन कस्मिन् अर्थे अण्-प्रत्ययो विधीयते।
7. क्षुद्राः नाम के।
8. गृष्ट्यादिभ्यश्च इत्यनेन विधीयमानः ढञ् कयोः अपवादभूतः।
9. राजन्यः इत्यत्र केन सूत्रेण प्रकृतिभावः विधीयते।
10. भ्रातृप्रातिपदिकात् कदा व्यन् प्रत्ययो विधीयते।
11. तान्तुवाय्य इत्यत्र केन सूत्रेण कः प्रत्ययः विधीयते।
12. माद्रीसुतौ इत्यत्र दीर्घपाठः कथम्।

B) यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत।

3*5=15

1. गार्ग्यं इति सूत्रं व्याख्यात।
2. गाणपतम् इति सूत्रं व्याख्यात।
3. दाक्षिः इति रूपं साधयत।
4. वैन्तेय इति रूपं साधयत।
5. लिङ्गविशिष्टपरिभाषया स्त्रिया अपि इति पङ्क्तिं व्याख्यात।
6. उदीचां वृद्धादगोत्रात् इति सूत्रं व्याख्यात।
7. रघूणामन्वयं वक्षे..... इति रूपं साधयत।

C) यथाकामं त्रीन् प्रश्नान् उत्तरत।

5x3=15

1. द्विगोर्लुगनपत्ये इति सूत्रं व्याख्यात।
2. आपत्य च इति सूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
3. अवृद्धेभ्यो नदी...इति सूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
4. अणिजोनार्षयो... इति सूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
5. मित्रयव इति रूपं साधयत।

D) यथाकाममेकमुत्तरत।

10x1=10

1. दित्यदित्यादित्यपत्युत्तरपदाण्यः इति सूत्रस्थवार्तिकानि व्याख्यात।
2. तद्राजस्य प्रत्ययस्य लुग्विधायकानि सूत्राणि वर्णयत।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

- A) यथाकामं दशप्रश्नान् उत्तरत। 1 x 10 = 10
1. तृतीयः इत्यत्र पुरणार्थकः प्रत्ययः केन विधीयते?
 2. उदरकः शब्दस्य अर्थः कः?
 3. फेनः अस्य अस्मिन् वा अस्तीत्यस्मिन् विग्रहे कानि रूपाणि जायन्ते?
 4. कौल्माषी शब्दस्य कः अर्थः?
 5. रुमण्वान् लवनवान् इत्यनयोः कः भेदः?
 6. इन्द्रियमिन्द्रलिङ्गमित्यादि सूत्रं पूरयत।
 7. क्षेत्रियो व्याधिः इत्यस्य कः अर्थः?
 8. भूमिवान् भूमिमान् इत्यनयोः किं रूपं समीचिनं प्रमाणपुरःसरं उत्तरत।
 9. चक्रीवान् चक्रवान् इत्यनयोः कः भेदः?
 10. लक्ष्मणः इत्यस्य कः अर्थः?
 11. सिध्मादिभ्यश्च इत्यस्मिन् सूत्रे अन्यतरस्यामित्यस्य ग्रहणं किमर्थम्?
 12. वातूलः इत्यत्र ऊङ् केन?
- B) यथाकामं पञ्चप्रश्नान् समाधत्त। 3 x 5 = 15
1. गुडापूपिका इति रूपं साधयत।
 2. श्राद्धं भुक्तम् अनेन इत्यस्मिन् विग्रहवाक्ये रूपाणि साधयत।
 3. वटकिनी इति रूपं साधयत।
 4. साक्षीति रूपं साधयत।
 5. गोमान् इति रूपं साधयत।
 6. लोमादिपामादिपिच्छादिभ्यः शनेलचः इति सूत्रं व्याख्यात।
 7. लक्ष्मणः इति रूपं साधयत।
- C) यथाकामं त्रीणि विशदयत। 5 x 3 = 15
1. मादुपधायाश्च मतोर्वोऽयवादिभ्यः इति सूत्रं व्याख्यात।
 2. प्राणिस्थादतो लजन्यतरस्याम् इति सूत्रं व्याख्यात।
 3. भूमनिन्दाप्रशंसासु... इति कारिकां प्रपूर्य व्याख्यात।
 4. फेनादिलच्च इति सूत्रं व्याख्यात।

5. प्राज्ञाश्रद्धार्चाभ्यो णः इति सूत्रं व्याख्यात ।

D) एकं विशदयत ।

10 x 1 = 10

1) पूर्णार्थकप्रत्ययविधायकानि सूत्राणि संक्षेपेण आलोचयत ।

2) मतोर्मस्य वत्वविधायकानि सूत्राणि आलोचयत ।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशप्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत-1x10=10

1. अकर्मकेभ्यः लकाराः केष्वर्थेषु ?	8. तडादेशानां टेरेत्वं न इत्यस्य ज्ञापकं किम् ?
2. आत्मनेपदसंज्ञा केषां प्रत्ययानाम् ?	9. आम्रप्रत्ययवत् इत्यत्र कः समासः कश्च विग्रहः ?
3. उत्तमपुरुषः कदा भवति ?	10. एधामासेत्यत्र अस्तेर्भूभावः कुतः न ?
4. केन कारणेन वुग्गुणवृद्धी बाधते ?	11. झस्य रन् कस्मिन् लकारे ?
5. 'भवानि' इत्यत्र "एरुः" इत्युत्वं कुतः न ?	12. झस्य अत् क्व ?
6. अभूदित्यत्र कुतः न ईट् ?	
7. केषां धातूनामनुप्रयोगः भवति ?	

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-

3*5=15

1. "अस्तिसिचोऽपृक्ते" इत्यत्र 'विद्यमानसिचोऽस्तेश्च' इत्यर्थः कथं प्राप्यते ?
2. अनुप्रयुक्तस्यास्तेः भूभावः कुतो न ?
3. तेन कर्तृगेऽपि फले इन्दांचकार इत्यादौ न तड्। केन कारणेन ?
4. भवेत्। ससूत्रं रूपं साधयत।
5. अभविष्यत्। ससूत्रं रूपं साधयत।
6. एधताम्। ससूत्रं रूपं साधयत।
7. एधिषीष्ट। ससूत्रं रूपं साधयत।

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-

53=5

1. युष्मद्युपपदे समानाधिकरणे स्थानिन्यपि मध्यमः। विवृणुत।
2. यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च। वर्णयत।
3. उपसर्गेण धात्वर्थः बलादन्यत्र नीयते इति कारिकां सोदाहरणं वर्णयत।
4. बभूविथ। ससूत्रं रूपं साधयत।
5. ऐधिद्धम्। ससूत्रं रूपं साधयत।

D) उपन्यसत-

10*1=10

1. लिटि कृभ्वस्तीनामनुप्रयोगप्रक्रियां ससूत्रं वर्णयत।
2. एकाच उपदेशेऽनुदात्तात्।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

1. जक्षतु इत्यत्र केन सूत्रेण उपधालोपः भवति?
2. ईशः से इडजनोर्ध्वे च इत्यत्र योगविभागः किमर्थः?
3. जघान इत्यत्र केन सूत्रेण कुत्वं भवति?
4. अवधीत् इत्यत्र अतो हलादेः इत्यनेन वृद्धिः कथं न?
5. चक्षिङ् इत्यत्र इकारोऽनुबन्धः किमर्थः?
6. चक्षिङ्-धातोः नुमागमः कथं न भवति?
7. शेते इत्यत्र केन सूत्रेण गुणः भवति?
8. नाभ्यस्तस्याचि इत्यतः सार्वधातुके इत्यस्य अनुवृत्तिसम्भवे तुरुस्तुशाम्यमः इत्यस्मिन् सार्वधातुके इत्यस्य ग्रहणं किमर्थम्?
9. ऊर्णुञ्धातोः लिट्लकारे आमागमः केन निषिध्यते?
10. अभ्यष्टौत् इत्यत्र षत्वं कथम्?
11. अवोचत् इत्यत्र अङ् कथम्?
12. इक्-धातोः अधिपूर्वत्वे किं मानम्?

B) यथाकामं पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

3x5 = 15

1. चर्चिधिं प्रति स्थानिवद्भावनिषेधाद् घस्य चर्त्वमिति व्याख्यात।
2. ङकारस्तु अनुदात्तेत्वप्रयुक्तमात्मनेपदमनित्यम् इति ज्ञापनार्थः इति व्याख्यात।
3. णेरध्ययने वृत्तम् इति निर्देशान्न भवति इति व्याख्यात।
4. अभीयात् इत्यत्र ह्रस्वः कथं न?
5. पूर्वत्रासिद्धीयमद्विवर्चने इति त्वनित्यम् इति व्याख्यात।
6. आभीयतया जस्यासिद्धत्वाद्धेर्न लुक्, जहि इति व्याख्यात।
7. विकृतिग्रहणे प्रकृतेरग्रहणात् ऐङ्गम् इति व्याख्यात।

C) यथाकामं त्रीन् उत्तरत।

5x3 = 15

1. ऊर्णुनविथ इति रूपं साधयत।
2. जघसिथ इति रूपं साधयत।
3. अधुग्ध्वम् इति रूपं साधयत।

4. तुरुस्तुशम्यमः सार्वधातुके इति सूत्रं व्याख्यात।

5. अध्ययै इति रूपं साधयत।

D) यथारुचि एकं समाधत्त।

10x1=10

1. अनुदात्तोपदेश इत्यादिसूत्रं व्याख्यात।

2. चक्षिङ्-धातोः आशीर्लिङि प्रथमपुरुषैकवचने यानि रूपाणि भवन्ति तानि व्याख्यात।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

- A) यथेष्टं दशप्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत- 1x10=10
1. ताभ्याम् अन्त्यत्रोणादयः इत्यत्र ताभ्याम् इत्यनेन कयोर्ग्रहणम् ?
 2. दाशः इत्यस्य विग्रहः कः ?
 3. कृष्णं द्रष्टुं याति अत्र केन सूत्रेण तुमुन् प्रत्ययः ?
 4. भावे इति सूत्रेण कः प्रत्ययः कस्मिन्नर्थे ?
 5. एकस्तण्डुलनिचायः इत्यत्र केन सूत्रेण घञ् ?
 6. विशयः इत्यस्य कः अर्थः ?
 7. प्रग्रहः इत्यस्य कः अर्थः ?
 8. चयः अत्र कः प्रत्ययः ?
 9. करः इत्यत्र कः प्रत्ययः ?
 10. प्रमदः कः अर्थः ?
 11. समजः इत्यस्य अर्थः कः ?
 12. आहावः इत्यस्य विग्रहः कः ?
- B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत- 3x5=15
1. कथं प्रभावो राज्ञः इति ?
 2. कथं पतनान्ताः समुच्छ्रयः इति ?
 3. कथं सैन्धवघनमानय इति ?
 4. कृष्णं द्रष्टुं याति। ससूत्रं रूपं साधयत।
 5. रागः। ससूत्रं रूपं साधयत।
 6. परिभावः। ससूत्रं रूपं साधयत।
 7. विष्टारपङ्क्तिः। ससूत्रं रूपं साधयत।
- C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत- 5x3=15
1. अण्कर्मणि च। व्याख्यात।
 2. परिमाणारख्यायां सर्वेभ्य इति व्याख्यात।
 3. निवासचिति इत्यादिसूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
 4. समुदोरजः पशुषु। व्याख्यात।
 5. परेश्च घाङ्क्योः। व्याख्यात।
- D) उपन्यसत- 10x1=10
1. उणादयो बहुलम् इति व्याख्यात।
 2. तुमुन्प्रत्ययविधायकानि सुत्राणि विवृणुत।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

- A) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत। 1x5=5
1. औङ् इति कस्य संज्ञा ।
 2. जरा इति शब्दस्य प्रथमाबहुवचने किं किं रूपं भवति ।
 3. स्त्री इति शब्दस्य षष्ठीबहुवचने किं रूपं भवति ।
 4. औङः आपः इति सूत्रे आपः इत्यनेन कस्य ग्रहणं भवति ।
 5. मतिशब्दस्य द्वितीयाबहुवचने किं रूपं भवति ।
 6. दुहितृशब्दस्य द्वितीयाबहुवचने किं रूपं भवति ।
 7. ऋन्नेभ्यो डीप् इति सूत्रं किं करोति ।
- B) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत। 1x5=5
1. आङ् इति कस्य संज्ञा ।
 2. गोपा इति शब्दस्य तृतीयैकवचने किं रूपं भवति ।
 3. मातृ इति शब्दस्य षष्ठ्येकवचने किं रूपं भवति ।
 4. चतुर् इति शब्दस्य स्त्रीलिङ्गे षष्ठीबहुवचने किं रूपं भवति ।
 5. स्वयम्भूशब्दस्य तृतीयैकवचने किं रूपं भवति ।
 6. भ्रूशब्दस्य सप्तम्येकवचने किं किं रूपं भवति ।
 7. रैशब्दस्य प्रथमैकवचने किं रूपं भवति ।
- C) यथारुचि पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः । 3x5= 15
1. रमे इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु ।
 2. गोपः इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिखत ।
 3. गौर्यः इति प्रयोगस्य सिद्धिः कार्या ।
 4. श्रियाम् इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रिया लेख्या ।
 5. धेन्वाम् इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिखन्तु ।
 6. रमया इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिखत ।
 7. तिस्रः इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिख ।
- D) यथाच्छन्दं त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः । 5x3= 15
1. रमाणाम् इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिखत ।

2. मतेः इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रिया लेख्या ।
3. मत्याम् इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रिया लिख्यताम् ।
4. चतसृणाम् इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिख ।
5. स्त्रियौ इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रियां लिखत ।

E) एकस्य प्रश्नस्य उत्तरं लिखत ।

10x1 = 10

1. डिति ह्रस्वश्च इति सूत्रस्य सोदाहरणं व्याख्यां लिखन्तु ।
2. सर्वस्याम्, रमायाम्, इत्यनयोः प्रयोगयोः सिद्धिं लिखत ।

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् २

पूर्णाङ्काः:-५०

A) दश समाधेयाः

१ x १० = १०

1. लः कर्मणि इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
2. स्वरितञितः कर्त्रभिप्राये क्रियाफले इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
3. अतो दीर्घो यञि इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
4. लिङादेशानाम् आर्धधातुकसंज्ञा कथम्?
5. लिटि धातोरनभ्यासस्य इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
6. अनद्यतनः नाम कः?
7. भविता इत्यत्र तासेः टिलोपः कथम्?
8. तासस्त्योर्लोप इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
9. लोट्-लकारः कस्मिन् अर्थे विधीयते?
10. तस्थस्थमिपां तान्तन्तामः इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
11. लिङः सलोपोऽनन्त्यस्य इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
12. किदाशिषि इति सूत्रस्यार्थं लिखत।

B) यथाभीष्टं पञ्च रूपाणि साधयत

३ x ५ = १५

1. भवति	3. भविता	5. भविष्यति	7. अभवत्
2. भवन्ति	4. भवितारौ	6. भवतु	

C) यथाभीष्टं त्रीणि साधयत

३ x ५ = १५

1. बभूव	2. बभूविव	3. भवानि	4. भवेत्	5. भूयासुः

D) यथाभीष्टम् एकं व्याख्यात

१० x १ = १०

1. अभ्यासे चर्च इति व्याख्यात।
2. यासुट् परस्मैपदेषूदात्तो ङिच्च इति व्याख्यात।

SK-239 (लघुसिद्धान्तकौमुद्यां कृत्तद्धितौ)

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् ४

पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः

१ x १० = १०

1. तयोरेव कृत्यक्त्वर्थः इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
2. स्नानीयं चूर्णम् इत्यस्य को विग्रहः?
3. कर्मण्यण् इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
4. अतः कृकमि इति सूत्रं पूर्यत।
5. अरुद्विषदजन्तस्य मुम् इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
6. अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
7. सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छीत्ये इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
8. निष्ठासंज्ञा कस्य भवति?
9. द्राणः इत्यत्र तकारस्य नकारः केन सूत्रेण?
10. जीनः इत्यत्र सम्प्रसारणं केन सूत्रेण?
11. शुष्कः इत्यत्र तकारस्य ककारः केन सूत्रेण?
12. क्षामः इत्यत्र कः धातुः?

B) यथाभीष्टं चत्वारि रूपाणि साधयत

३ x ४ = १२

1. देयम्
2. कारकः
3. जनमेजयः
4. उष्णभोजी
5. प्रातरित्वा

C) यथाभीष्टम् एकं व्याख्यात

३ x ५ = १५

1. पोरदुपधात्
2. निष्ठा

D) यथाभीष्टम् त्रीन् समाधत्त

५ x ३ = १५

1. शिष्यः इति रूपं साधयत।
2. पण्डितम्मन्यः इति रूपं साधयत।
3. सरसिजम् इति रूपं साधयत।

4. एतिस्तुशास्वृदृजुषः क्यप् इति सूत्रं व्याख्यात ।

5. रदाभ्यां निष्ठातो नः पूर्वस्य च दः इति सूत्रं व्याख्यात ।

E) यथाभीष्टम् एकं समाधत्त

१० X १ = १०

1. वाऽसरूपोऽस्त्रियाम् इति व्याख्यात ।

2. कृत्यप्रत्ययान् विवृणुत ।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशप्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत-

1x10=10

1. दृष्टान्तस्य निवर्तकः पुरुषारम्भाः कः ?
2. स्थानिवदादेशो भवतीत्यत्र किं ज्ञापकम्?
3. आदेशिन्यल्विधिप्रतिषेधे के दोषाः?
4. स्थान्यादेशभावः कुतः अनुपपन्नः ?
5. कार्यविपरिणामात्सिद्धमिति कथं परिहारान्तरम् ?
6. अपवादे उत्सर्गकृतं न भवतीत्यत्र किं ज्ञापकम् ?
7. जात्याख्यायामित्यत्र कः परिहारः ?
8. लोटादेशे केषां प्रतिषेधः वक्तव्यः?
9. तिसृभावे कृते पुनःप्रसङ्गविज्ञानात् त्रयादेशः कस्मान्न भवति ?
10. अचः इत्यस्य किं प्रयोजनम्?
11. अचः परस्मिन्निति सूत्रे विधिग्रहणस्योदाहरणं किम् ?
12. अचः परस्मिन्निति सूत्रस्य मूर्धाभिषिक्तोदहरणानि कानि ?

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-

3x5=15

1. अल्विधौ स्तानिवद्भावप्रतिषेधस्य ज्ञापकं वर्णयत।
2. न वानुदेशिकस्य प्रतिषेधादितरेण भावः।
3. एकदेशविकृतस्यानन्यत्वात्सिद्धम्।
4. लोटादेशे शाभावजभावधित्वहिलोपैत्वप्रतिषेधः।
5. त्रयादेशे सन्तस्य प्रतिषेधः।
6. परस्मिन्ग्रहणस्य प्रयोजनं वैयाघ्रपद्यः। कथम् ?
7. पूर्वस्मात् विधौ स्थानिवद्भावस्य कान्युदाहरणानि ?

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-

5x3=15

1. स्थानिवत्सूत्रे विधिग्रहणप्रयोजनं निरूपयत।
2. आदेशिन्यलाश्रीयमाणे प्रतिषेधः इति निरूपयत।
3. स्थानिवद्भावे शब्दनित्यत्वानुपपत्तिं परिहरत।
4. ङ्यग्रहणेऽदीर्घः।

5. अचः परस्मिन्सूत्रे विधिग्रहणप्रयोजनं निरूपयत ।

D) उपन्यसत-

10x1=10

1. एकदेशविकृतोपसंख्यानं निराकुरुत ।

2. अचः परस्मिन् पूर्वविधौ इति सूत्रस्य दलसार्धक्यविचारं भाष्यदिशा दर्शयत ।

SK-251 (परमलघुमञ्जूषा)

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् १०

पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः

१ X १० = १०

1. वर्णस्फोटस्य प्रयोजनं किम्?	7. अर्थः स्थानिनाम् उत आदेशानाम्?
2. वर्णस्फोट इत्यस्य तात्पर्यं किम्?	8. सम्बन्धो नाम कः?
3. नैयायिकनये इच्छारूपिण्याः शक्तेः शब्देन
अर्थेन बोधेन च कीदृशः सम्बन्धः?	9. वैयाकरणनये शक्यः कः?
4. वृत्तिः कतिधा?	10. व्यञ्जना का?
5. तादात्म्यं कीदृशम्?	11. तादात्म्यं नाम किम्?
6. नैयायिकनये वाचकः कः?	12. सखण्डपद-सखण्डवाक्यस्फोटे स्फोटः
केन व्यज्यते?

B) यथाभीष्टं पञ्च व्याख्यात

३ X ५ = १५

1. परमलघुमञ्जूषायाः मङ्गलाचरणं व्याख्यात।
2. स्फोटत्रैविध्यं प्रतिपादयत।
3. उपकारः स यत्रास्ति इति कारिकां व्याख्यात।
4. वर्णस्फोटस्य स्वरूपं विशदयत।
5. शक्तिः साधुशब्देषु इव अपभ्रंशेषु अपि – प्रतिपादयत।
6. शब्दार्थयोस्तादात्म्यस्वीकारे नैयायिकोक्तं दोषं व्याख्याय खण्डयत।
7. यश्च निम्बं परशुना इत्यादिकारिकां व्याख्यात।

C) यथाभीष्टम् त्रीन् समाधत्त

५ X ३ = १५

1. शक्तिं व्याख्यात।
2. वैयाकरणनये शाब्दबोध-वृत्तिविशिष्टज्ञानस्य कार्यकारणभावं स्पष्टयत।
3. लक्षणां व्याख्यात।
4. जातिस्फोटं व्याख्यात।
5. संयोगो विप्रयोगश्च इत्यादिकारिकां व्याख्यात।

D) यथाभीष्टम् एकं व्याख्यात

१० X १ = १०

1. शब्दार्थसम्बन्धं विशदयत।
2. स्फोटान् प्रतिपादयत।

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् ८

पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः

१ X १० = १०

1. प्रातिपदिकग्रहणपरिभाषायाः अनित्यता कथं ज्ञायते?
2. लिङ्गविशिष्टग्रहणपरिभाषा कुत्र न प्रवर्तते?
3. ओषधेश्च विभक्तावप्रथमायाम् इत्यत्र विभक्तिग्रहणस्य किं प्रयोजनम्?
4. धान्यपलालन्यायः कः?
5. सादृश्यस्य भेदाघटितत्वं कथं सूच्यते?
6. उगिदचाम् इति सूत्रे नियमशरीरं किम्?
7. साम्प्रतिकाभावे भूतपूर्वगतिः इत्यस्य अर्थः कः?
8. अतद्गुणसंविज्ञानबहुव्रीहेः शास्त्रीयदृष्टान्तः कः?
9. निरनुबन्धकग्रहणे न सानुबन्धकस्य इति परिभाषाया अर्थं व्याख्यात।
10. अनुवृत्त्यर्थानां चकाराणां प्रत्याख्यानं कुत्र कृतम्?
11. सन्निपातशब्दस्य कोऽर्थः?
12. वनो र च इत्यत्र वन् इत्यनेन द्वनिप्-क्निपोर्ग्रहणे तदनुबन्धकपरिभाषायाः विरोधः कुतः न?

B) यथाभीष्टं पञ्च व्याख्यात

३ X ५ = १५

1. विभक्तौ लिङ्गविशिष्टग्रहणम्
2. सूत्रे लिङ्गवचनमतन्त्रम्
3. चानुकृष्टं नोत्तरत्र
4. क्वचित् स्वार्थिकाः प्रकृतितो लिङ्गवचनान्यतिवर्तन्ते
5. समासान्तविधिरनित्यः
6. हलस्वरप्राप्तौ व्यञ्जनम् अविद्यमानवत्
7. ताच्छीलिके णेऽण्कृतानि भवन्ति

C) यथाभीष्टम् त्रीन् समाधत्त

५ X ३ = १५

1. नञिवयुक्तमन्यसदृशाधिकरणे तथा ह्यर्थावगतिः इति परिभाषां व्याख्यात ।
2. गतिकारकोपदानां कृद्धिः सह समासवचनं प्राक् सुबुत्पत्तेः इति परिभाषायाः ज्ञापनप्रकारं वर्णयत ।
3. स्वरविधौ व्यञ्जनमविद्यमानवत्

D) यथाभीष्टम् एकं व्याख्यात

१० X १ = १०

1. प्रातिपदिकग्रहणे लिङ्गविशिष्टस्यापि ग्रहणम्
2. सन्निपातलक्षणो विधिरनिमित्तं तद्विघातस्य

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

1x5=5

1. चुञ्चुज्वणपोः चकारस्य कुतो नेत्वम्।
2. परिनिष्ठितत्वं नाम किम्।
3. सुपः इति सूत्रे सुप्पदेन कस्य ग्रहणम्।
4. अप्रत्ययः इत्यत्र कः समासः।
5. प्रत्ययत्वं नाम किम्।
6. ङ्याप्रातिपदिकात् इति सूत्रे कः समासः।
7. शशश्रृङ्गपदस्य केन सूत्रेण प्रातिपदिकसंज्ञा भवति।

B) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

1x5=5

1. प्रकृतित्वं नाम किम्।
2. इण्कोः इति सूत्रे वर्गग्रहणं किमर्थम्।
3. स्वप्रकृत्यर्थत्वं नाम किम्।
4. अर्थवत् इति पदं किमर्थम्।
5. वाक्यस्य प्रातिपदिकत्वे कः दोषः।
6. संज्ञाविधौ इति निषेधः कुत्र प्रवर्तते।
7. भट्टोजिदीक्षितनये अर्थवदिति सूत्रे कीदृशमर्थवत्त्वं विवक्षितम्।

C) यथाच्छन्दं पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः।

3x5=15

1. चुटू इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
2. बहुवचने झल्येत् इति सूत्रे झलि इति पदस्य फलं लिखत।
3. विभक्तिश्च इति सूत्रस्य व्याख्यां कुरुत।
4. द्वेकयोर्द्विवचनैकवचने इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या।
5. तस्माच्छसो नः पुंसि इति सूत्रस्य व्याख्यां लिखत।
6. लशक्तद्धिते इति सूत्रस्य व्याख्या प्रतिपादनीया।
7. टाडसिडसामिनात्स्याः इति सूत्रस्य व्याख्यां लिखत।

D) यथाच्छन्दं त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः ।

5x3=15

1. प्रत्ययः इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
2. न विभक्तौ तुस्माः इति सूत्रस्य व्याख्या कार्या ।
3. सम्बुद्ध्याक्षिप्तस्याङ्गस्यैङ्हस्वाभ्यां विशेषणान्नेह इति ग्रन्थस्याशयं वर्णयत ।
4. समासकृतनियमस्य स्वरूपं परिष्क्रियताम् ।
5. परश्च इति सूत्रस्य सार्थक्यं प्रतिपादयत ।

E) अनुप्रियमेकं यथाग्रन्थम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1. आमि इति न्यासः कुतो न कृतः इति यथाग्रन्थं वर्णयत ।
2. नागेशदिशा अर्थवत्त्वं किमिति विलिख्य परिष्कुर्वन्तु ।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

1x5=5

1. शूद्रा चामहत्पूर्वा जातिः इति कस्यापवादः।
2. लिङ्गमर्थनिष्ठं शब्दनिष्ठं वेति लिख।
3. चटका इत्यत्र इत्वं कुतो नेति।
4. स्त्रीप्रत्ययाः द्योतकाः वाचकाः वा।
5. नरिका इत्यत्र कः धातुः।
6. शर्वरी इत्यत्र कः स्त्रीप्रत्ययः।
7. दण्डिनी इत्यत्र केन सूत्रेण कः स्त्रीप्रत्ययः भवति।

B) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

1x5=5

1. सीमन् शब्दस्य खिलिङ्गे कति रूपाणि भवन्ति।
2. मामिका इत्यस्य विग्रहवाक्यं लिख।
3. पञ्चसुत्वरी इत्यस्य विग्रहवाक्यं लिख।
4. आयनो नस्य कुतो नेत्वम्।
5. प्रत्ययस्थात्...इति सूत्रे स्थग्रहणस्य किं फलम्।
6. पञ्चाजी इत्यत्र कः समासः कश्च विग्रहः।
7. सन्निपातपरिभाषायाः अनित्यत्वे किं प्रमाणम्।

C) यथाच्छन्दं पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः।

3x5=15

1. टाबृचि इति सूत्रस्याशयं प्रतिपादयन्तु।
2. न यासयोः इति सूत्रस्याशयं प्रतिपादयत।
3. वनो र च इति सूत्रस्याशयं प्रतिपादयन्तु।
4. स्त्रियाम् इति सूत्रस्याशयं प्रतिपादयत।
5. उगितश्च इति सूत्रस्य तात्पर्यं प्रतिपादयन्तु।
6. अभाषितपुंस्काच्च इति सूत्रस्याशयं लिखत।
7. अजादिभिः स्त्रित्वस्य विशेषणान्नेह इति ग्रन्थस्याशयं प्रतिपादयत।

D) यथाच्छन्दं त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः ।

5x3=15

1. उदीचामातः स्थाने यक्पूर्वायाः इति सूत्रं व्याख्यात ।
2. डाबुभाभ्यामन्यतरस्याम् इति सूत्रस्य तात्पर्यं प्रतिपादयन्तु ।
3. अजाद्यतष्टाप् इति सूत्रस्य यथाग्रन्थं तात्पर्यं प्रकाशयत ।
4. अन उपधालोपिनोऽन्यतरस्याम् इति सूत्रस्याशयं प्रतिपादयत ।
5. शौषिके कपि तु विकल्प एव इति ग्रन्थस्य तात्पर्यं प्रतिपादयन्तु ।

E) अनुप्रियमेकं यथाग्रन्थम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1. प्रत्ययस्थात्कात्पूर्वस्यात् इदाप्यसुपः इति सूत्रस्याशयं प्रतिपादयत ।
2. अनुपसर्जनात् इति अधिकारस्य सार्थक्यं वर्णयत ।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

- A) यथेष्टं दशप्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत- 1x10=10
1. केषां वचः कौण्डभट्टः दूषयति ?
 2. वैय्याकरणानां मते धात्वर्थः कः ?
 3. व्यापारः कः ?
 4. साध्यत्वं किम् ?
 5. कर्तृकर्मणोः आख्यातार्थत्वे किं मानम् ?
 6. अरुणाधिकरणे द्रव्यवाचकत्वसाधकमूलयुक्तिः का ?
 7. बोधकतारूपा शक्तिः कुत्र ?
 8. फले आश्रयान्वयं के बोधयन्ति ?
 9. कीदृशाः चिण्यगादयः कर्मद्योतकाः ?
 10. लटाद्यन्ते भावनायाः अवाच्यत्वं के वदन्ति ?
 11. कृजादौ सकर्मकत्वव्यवहारः भाक्तः इति नैयायिकमतं कुतः न युक्तम् ?
 12. कृजः कर्मकर्तारि प्रयोगः कुतः उपपन्नः ?
- B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत- 3x5=15
1. मीमांसकादिमते कथं कर्तुः बोधः ?
 2. अभेदबोधे समानविभक्तिकत्वं कुतः न नियामकम् ?
 3. लक्षणाप्राप्ते कर्तारि सामानाधिकरण्ये कथं अरुणाधिकरणोच्छेदः ?
 4. कालस्य कुत्रान्वयः ?
 5. घटो नश्यतीत्यत्र कः शाब्दबोधः ? तेन किं सिद्ध्यति ?
 6. फलव्यापारयोः आश्रयान्वयं के बोधयन्ति ?
 7. भावनायाः धात्ववाच्यत्वे घटो भवतीत्यत्र को दोषः ?
- C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत- 5x3=15
1. व्यापारस्वरूपं कीदृशम्।
 2. तिङः कर्तृवाच्यत्वं निरूपयत।
 3. कालः कस्य विशेषणम् ? सोपपत्तिकं निरूपयत।
 4. क्रमादमुमित्यादौ कः दोषः ? कथं परिहारः?

5. फलस्य धात्ववाच्यत्वे के दोषाः भवन्ति ?

D) उपन्यसत-

10x1=10

1. फले प्रधानं व्यापारः। विशदयत।

2. कर्तृकर्मणोराख्यातार्थत्वे किं मानम् इति परमतखण्डनपुरस्सरं विशदयत।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) एकेन वाक्येन उत्तरत।

10x1 = 10

1. अभिसञ्चरेण्यं नाम कः अर्थः?
2. तत्त्वात् विकारः कस्मिन् भावे भवति?
3. अध्वरपदस्य कः अर्थः?
4. सादृश्यार्थकः उपसर्गः कः?
5. इव इत्यस्य उपरिष्ठात् उपचारः कस्मिन् अर्थे?
6. के कुलेषु सीदन्ति?
7. सांयोगिकाभ्युच्चयस्य किम् उदाहरणम्?
8. खलु कृत्वा नाम कः अर्थः?
9. मघं नाम किम्?
10. कुतः ब्रह्मा परिवृढः?
11. का अर्चनी?
12. कः निकृत्तद्वारो भवति

B) यथेष्टं प्रश्नपञ्चान् उत्तरत।

5x3=15

1. देवीसूक्तस्य ऋषि-च्छन्दोदेवतानिर्देशः क्रियताम्। 'गतो विनियोग' इत्यनेन किमभिधीयते?
2. देवीसूक्तस्य प्रथमे मन्त्रे कति कीदृशा देवा समुल्लिखिताः? देवतैकत्वे स्वीकृते कथमत्र बहुत्वमुपस्थाप्यते?
3. 'अहं राष्ट्री संगमनी वसूनां चिकितुषी प्रथमा यज्ञियानाम्' इति मन्त्रभागस्याशयः परिस्फुट्यताम्।
4. 'अहं रुद्राय धनुरातनोमि' इत्यस्यार्थं निरूप्य तत्र पुराकथा का सूच्यते सा विशद्यताम्।
5. नासदीयसूक्ते क ऋषिः किं छन्दः का च देवता? अनुक्रमणिकायां सूक्तस्य विनियोगः केन प्रकारेण ज्ञाप्यते? नासदीयनामकरणे किं बीजम्?
6. 'आनीदवातं' स्वधया तदेकम् इति मन्त्रस्याशयः प्रकाशयताम्।
7. कस्यचिदेकस्य व्याकरणगता टिप्पणी कार्या- श्रद्धिवम्, महिना, आवरीवः।

C) निम्नगतेषु प्रश्नत्रयं समाधीयताम्।

5x3 = 15

1. 'अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्' इत्यादिमन्त्रगतं दार्शनिकतत्त्वं प्रतिपाद्यताम्।

2. देवीसूक्तं कथमाध्यात्मिकं कथ्यते? तत्र आत्मस्वरूपं सामान्येन किमवगम्यते?
3. नासदीयसूक्तस्य प्रथमे मन्त्रे सृष्टेः प्रागवस्था कीदृशी वर्णिताऽस्ति?
4. 'तम आसीत्तमसा गूळमग्ने' इति मन्त्रपादस्य कः आशयः दाशनिकदृष्ट्या विशद्यताम्।
5. कस्यचिदेकस्य व्याख्या कार्या- १) सतो बन्धुमसति निरविन्दन् हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषा।
२) अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आविवेश।

D) अभीष्टमेकं प्रपञ्चयत।

1x10=10

1. निपातानामर्थान् सोदाहरणं विवृणुत।
2. निघण्टुपदार्थं निरूप्य षड्भावविकारान् निरूपयत।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशप्रश्नानामेकेन वाक्येन उत्तरं लिखत।

1x10=10

1. 'अर्थसंग्रहः'- पदस्य कोऽर्थः?
2. 'जैमिनिनये' इत्यत्र नयशब्देन किं बुध्यते?
3. कस्य वारणाय धर्मलक्षणे अर्थः इति प्रदत्तः?
4. 'यजेत' इत्यनेन मीमांसकैः किमभिधीयते?
5. 'भावना'- शब्दस्य का व्युत्पत्तिः?
6. का खलु शाब्दभावनाया इतिकर्तव्यता?
7. वेदवाक्यं कतिधा विभज्यते?
8. 'सोमेन यजेत' इत्यत्र कुत्र कीदृशी लक्षणा स्वीक्रियते?
9. वाक्यभेदस्य कोऽर्थः?
10. विधेः चातुर्विध्यं नामत उल्लिख्यताम्।
11. विनियोगविधेरैकमुदाहरणं प्रदीयताम्।
12. श्रुतिप्रमाणस्य त्रैविध्यं नामत उल्लेख्यम्।

B) यथेप्सितं पञ्च प्रश्नान् समाधत्त।

3x5=15

1. 'चोदनालक्षणोऽर्थः धर्मः' इति जैमिनिसूत्रे किं प्रतिपादितम्?
2. शाब्दभावनाया अंशत्रयं निर्णीयताम्।
3. विधिलक्षणं किम्?
4. को नाम गुणविधिः?
5. कर्ता वाच्य उत आक्षेपलभ्यः?
6. 'उद्भिदा यजेत पशुकाम' इत्यस्य मीमांसासम्मतः कोऽर्थः?
7. अङ्गत्वं नाम किम्?

C) अधोगतेषु त्रयाणां टिप्पणी विधेया

5x3=15

1. आर्थभावना
2. विशिष्टविधिः
3. उत्पत्तिविधिः
4. धर्मस्वरूपम्

5. लिङ्गप्रमाणम्

D) कस्यचिदेकस्य प्रश्नस्य समाधानं कुरुत ।

10x1=10

1. विनियोगविधेः स्वरूपमालोच्य श्रुतिलिङ्गप्रमाणयोर्बलाबलविचारो विधीयताम्।
2. भावनास्वरूपं कीदृशम्? शाब्दार्थभावनयोः को भेदः?
'सोमेन यजेत' इत्यत्र कथं मत्वर्थलक्षणा स्वीकरणीयेति सयुक्तिकं प्रतिपाद्यताम्।

কালাবধি: - হোৱাদ্বয়ম্

পূৰ্ণাঙ্কা: - 50

A) নিম্নলিখিত যে কোনো দুইটি প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দি। ১০×২

1. ৰূপতত্ত্বগত বিচাৰে বৈদিক এবং লৌকিক সংস্কৃত ভাষাৰ মध्ये পাঁচটি পাৰ্থক্য উদাহৰণ সহ লিখুন।
2. সমবায়ী (inflectional) এবং অসমবায়ী (isolating) শ্ৰেণীভুক্ত ভাষাসমূহৰ বৈশিষ্ট্য সংক্ষেপে আলোচনা কৰুন।
3. ভাষাৰ বিবৰ্তনৰ ধাৰাপথে ভাৰতীয়-আৰ্য (Indo-Aryan) ভাষাৰ কয়টি স্তৰকে চিহ্নিত কৰা হয়েছে? সেগুলি কী কী? এদের মধ্যে প্ৰথম স্তৰটিতে ধাতু এবং ধাতুৰূপৰ বৈশিষ্ট্য আলোচনা কৰুন।

B) যে কোনো তিনটি বিষয়ৰ উপৰ সোদাহৰণ সংক্ষিপ্ত টীকা ৰচনা কৰুন। ৫×৩

পৰাগত-সমীভবন (regressive-assimilation), বৰ্ণ-বিপৰ্যয় (metathesis), আদিষ্মৰলোপ (aphaesis), মধ্যষ্মৰাগম (anaptyxis)।

C) নিম্নলিখিত প্ৰশ্নগুলিৰ উত্তৰ দি। ২×৫

1. ঋনিসূত্র কী?
2. গ্ৰাসম্যান-এৰ সূত্র (Grassmann's Law)-এৰ একটি উদাহৰণমাত্র এবং তদ্বিষয়ক পাণিনি-সূত্র উল্লেখ কৰুন।
3. হেরমান কোলিত্জ (Hermann Collitz)-এৰ ঋনিসূত্ৰকে অপর কোন্ আখ্যায় অভিহিত কৰা হয়? এই ঋনিসূত্ৰেৰ একটি দৃষ্টান্ত দি।
4. भिद्-क्त = भिन्न এইস্থলে কী জাতীয় সমীভবন হল এবং কোন্ পাণিনীয় সূত্র প্ৰযুক্ত হল?
5. গ্ৰীম (Grimm)-এৰ ঋনিসূত্র অনুসারে মূল ইন্দো-ইউৰোপীয় (Indo-European) ভাষাৰ *bh এবং *g ঋনিদুইটি জাৰ্মানিক (Germanic) শাখায় কোন্ দুইটি ঋনিতে পৰিণত হয়েছে?

D) নিম্নলিখিত মূল ইন্দো-ইউৰোপীয় শব্দগুলিৰ প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্য (Old Indo-Aryan) ভাষায় পৰিবৰ্তিত ৰূপগুলি লিখুন। ১×৫

*esti, *bhebhēro, *gūēnu, *q̥ltis, *ūonq̥uenō

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

साङ्ख्ये प्रश्नाः

- A) पञ्च समाधेयाः 1x5 = 5
1. सामान्यतस्तु.....सिद्धम् ?
 2. आसुरिमुनेः शिष्यः कः ?
 3. दुःखत्रयं किम्?
 4. साङ्ख्यतत्त्वकौमुद्यां व्याप्यस्य लक्षणं किम् ?
 5. परिशेषपदार्थः कः ?
 6. वाचस्पतिमिश्रकृता न्यायशास्त्रसम्बद्धटीका का ?
 7. सौक्ष्म्यात्तदनुपलब्धि.....च ?
- B) यथेष्टं पञ्च समाधत्त 3x5 = 15
1. दृष्टवदानुश्रविकः
 2. तद्विपरीतः श्रेयान्
 3. अनुमानम्
 4. उपमानम्
 5. अर्थापत्तिः
 6. अतिदूरात्सामीप्यादिति कारिकाव्याख्या ।
 7. सौक्ष्म्यात्तदनुपलब्धिरिति कारिकाव्याख्या ।
- C) यथाभीष्टम् एकं प्रश्नं समाधत्त 10x1 = 1
1. प्रथमकारिकाव्याख्यानम् ।
 2. सत्कार्यवादः ।
- योगशास्त्रम्
- D) एकेन वाक्येन उत्तरत । 1x5 = 5
1. प्रणिधानं नाम किम्?
 2. सामान्यावधारणप्रधाना वृत्तिः किं प्रमाणम्?
 3. उपायप्रत्ययः समाधिः केषाम्?
 4. ग्रहणाकारप्रधाना का?
 5. कदा द्रष्टुः स्वरूपे अवस्थानम्?
 6. कः आगमः प्लवते?
 7. अतद्रूपप्रतिष्ठां ज्ञानं कुत्र भवति?
- E) अभीष्टं सूत्रत्रयं व्याख्यात । 5x3 = 15
1. तत्परं पुरुषख्यातेर्गुणवैतृष्यम् ।
 2. प्रत्यक्षानुमानागमाः प्रमाणानि ।
 3. योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः ।
 4. अनुभूतविषयासम्प्रमोषः स्मृतिः ।
 5. शब्दज्ञानानुपाती वस्तुशून्यो विकल्पः ।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेच्छं दश समाधत्त।

1x10=10

1. प्रसङ्गसङ्गतेः किं लक्षणम् ?
2. व्याप्यो नाम किम् ?
3. सिषाधयिषया.....भवेत् ?
4. किं नाम अव्याप्यवृत्तित्वम् ?
5. कः सम्बन्धः प्रतियोगितावच्छेदकसम्बन्धः ? ।
6. सिषाधयिषामात्रं कथं न पक्षता ?
7. पक्षतावच्छेदकसामानाधिकरण्येनानुमितिं प्रति कीदृशी सिद्धिः प्रतिबन्धिका ? ।
8. भिन्नविषयस्थले प्रत्यक्षानुमित्योः सामर्थ्योः सत्त्योः किमुत्पद्यते ?
9. के हेतुदोषाः? नामानि लिखत ।
10. अनैकान्तो.....पञ्चधा ?
11. विशिष्टाभावः कतिविधः? नामानि लिखत ।
12. सत्प्रतिपक्षज्ञानं किं प्रतिबध्नाति ?

B) यथारुचि पञ्च उत्तरत।

3x5=15

1. ज्ञायमानलिङ्गस्य कथम् अनुमित्यकरणत्वम् ? ।
2. अनुमितिक्रमं प्रदर्शयत ।
3. सिद्धान्तव्याप्तौ अनवच्छेदकत्वानुसरणप्रयोजनं किम् ? ।
4. दाहकारणतास्थले विशिष्टाभावत्रैविध्यं प्रदर्शयत ।
5. साधारणव्यभिचारस्थले हेत्वाभासस्य लक्षणसमन्वयप्रकारं प्रदर्शयत ।
6. पूर्वपक्षव्याप्तिपरित्यागे बीजं किम् ?
7. कामिनीजिज्ञासादिवत् स्वातन्त्र्येण कस्याः प्रतिबन्धकत्वं ग्रन्थकृता प्रतिपादितम् ?

C) यथाकामं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

1. सिद्धान्तव्याप्तौ रूपत्वव्याप्यजातिमद्दान् पृथिवीत्वादित्यत्र कथमव्याप्तिः? कथञ्च वारणम् ?
2. कालो घटवान् कालपरिमाणादित्यत्र कथमव्याप्तिः? कथञ्च वारणम्?
3. सिषाधयिषाविरहविशिष्टत्वं सिद्धौ किमर्थं विशेषणम्? सपूर्वपक्षं प्रदर्शयत ।
4. द्विविधं प्रतियोगिव्यधिकरणत्वं प्रदर्श्य निराकुरुत ।

5. पूर्वपक्षव्याप्तौ हेतुतावच्छेदकसम्बन्धप्रवेशस्य वृत्तित्वसामान्याभावप्रवेशस्य च प्रयोजनं प्रतिपादयत ।

D) यथेप्सम् एकस्य उत्तरं लिखत ।

10x1=10

1. हेत्वाभासः

2. सिद्धान्तव्याप्तौ प्रतियोगितावच्छेदकावच्छिन्नस्य यस्य कस्यचिदित्यादिविकल्पत्रयं प्रदर्श्य निराकुरुत ।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) दश समाधेयाः ।

1x10=10

1. मुखं चन्द्र इव इत्यत्र कस्य कुत्र केन सम्बन्धेन अन्वयः?
2. तादात्म्यं च प्रकृते ?
3. समानविषयकस्थले शाब्दानुमितिसामग्र्योः कस्याः बलीयस्त्वम् ?
4. तत्सापेक्षत्वं च?
5. का निरूढलक्षणा.....?
6. जानाति इत्यत्र आश्रयत्वे निरूढलक्षणा कस्य मते?
7. प्रथमाविभक्त्यर्थः कः?
8. एकवचनत्वं कथं न जातिः?
9. चैत्रः पचति इत्यत्र कीदृशशाब्दबोधः?
10. चैत्रो जानाति इत्यत्र उभयमते शाब्दबोधं दर्शयत ।
11. राजा पुरुष इत्यत्र नियमस्य बाधकस्य सत्त्वेऽपि कथं भेदान्वयापत्तिः?
12. राजप्रकारकसम्बन्धविशेष्यकशाब्दबोधं प्रति कीदृशमाकाङ्क्षाज्ञानं कारणम्

B) यथारुचि पञ्च प्रश्नाः विव्रियन्ताम् ।

3x5=15

1. निपातातिरिक्तत्वविशेषणस्य सार्थक्यं प्रतिपादयत ।
2. तत्तन्नामपदजन्यतत्तन्नामार्थप्रकारकशाब्दबोधत्वावच्छिन्नं प्रति प्रत्ययजन्योपस्थितेर्हेतुत्वमिति कार्यकारणभावं सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
3. इदं पुनरत्र तत्त्वमिति सिद्धान्तमतानुसारेण राजा पुरुष इत्यत्र कथं भेदान्वयवारणम्? सोदाहरणं प्रस्तुत ।
4. एवं च राजपुरुष इत्यादिसमासे राजादिपदस्य राजसम्बन्ध्यादिलक्षणास्वीकारोऽपि व्यर्थः इत्यादिग्रन्थः सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
5. स्वामित्वादिर्कं परित्यज्य स्वत्वादेः षष्ठ्यर्थत्वं नवीनाः कथं स्वीकुर्वन्ति ?
6. न च नञ्समभिव्याहारस्थलानुरोधेन षष्ठ्यादेः स्वत्वादिवाचकत्वेऽपि राज्ञः पुरुष इत्यादौ षष्ठ्याद्यर्थस्य संसर्गमर्यादया भानमुचितमिति ग्रन्थस्याशयः प्रकटनीयः ।

7. यत्तु राज्ञः पुरुष इत्यादौ राजस्वत्ववान् पुरुषः इत्याद्यन्वयबोधोपगमे राजकीयं स्वत्वम्, राजस्वत्वाभाववान् पुरुषः इत्याकारकद्विविधानुमितेरेव.....इत्यादिग्रन्थस्याशयः स्फोरणीयः ।

C) यथाच्छन्दं त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः ।

5x3=15

1. मुखं चन्द्र इत्यत्र कथमन्वयः? मतत्रयं प्रदर्शयत ।
2. दधि पश्य इत्यत्र यथा लुप्तविभक्तिस्मरणेन शाब्दबोधः, राजपुरुषः इत्यत्रापि तथैव भवतु इति यत्तुमतं प्रदर्श्य निराकुरुत ।
3. अथैवमपि चैत्रो जानाति इत्यादौ चैत्राद्यंशे ज्ञानादेराश्रयतासम्बन्धेन अन्वयोपगमे क्षतिविरहः इति मतं विवेचयत ।
4. अथैवं रीत्या भूतले न घटः इत्यादौ घटपदस्य घटप्रतियोगिकादौ तदुत्तरसुब्विभक्तेरेव वा प्रतियोगितायां लक्षणामभ्युपेत्य..... इत्यादिपङ्केराशयः स्फोरणीयः ।
5. अन्यादृशप्रत्यक्षस्थलीयप्रतिबन्धकतया च न त्वमते निर्वाहः इति मतं विवेचयत ।

D) अनुप्रियमेकं यथाग्रन्थम् अनुबध्नीत ।

10x1=10

1. भेदान्वयबोधश्च प्रातिपदिकार्थधात्वर्थयोः प्रत्ययार्थेन क्वचिन्निपातार्थेन सममेव जायते इति ग्रन्थस्याशयं सोदाहरणं विस्तरेण प्रतिपादयत ।
2. निपातातिरिक्तप्रातिपदिकार्थयोः क्रियातादृशप्रातिपदिकार्थयोश्च भेदेन साक्षाद् अन्वयबोधस्याव्युत्पन्नत्वात् इत्यस्याशयं लिखत ।

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) एकेन वाक्येन उत्तरत।

1x15=15

1. कविः कुत्र प्रजापतिः?
2. कदा काव्यं समुन्मीलति?
3. अजशब्दस्य कोऽर्थः?
4. शक्यार्थो नाम कः?
5. काव्यात् कीदृशो जीवनबोधः जायते?
6. सद्यः परनिवृत्तिः का?
7. आलङ्कारिकमते कति वृत्तयः?
8. शब्दाः कतिविधाः?
9. सहृदयशब्दस्य कोऽभिप्रायः?
10. भामहोक्तं काव्यलक्षणं किम्?
11. गङ्गायां घोषः इत्यत्र का लक्षणा?
12. चत्वारः अनुबन्धाः के?
13. दण्डिनो ग्रन्थः कः?
14. अलङ्कारशास्त्राधिकारिणः के?
15. को नाम सङ्केतः?
16. व्यञ्जनाशब्दः किं प्रत्ययान्तः?
17. अनृषिः को न भवति?
18. कान्तासम्मितमिति पदस्य कोऽर्थः?

B) संक्षेपेण विवृणुत।

3x5=15

1. काव्यस्य कारणं किम्?
2. सङ्केतं विवृणुत।
3. अलङ्कारशास्त्राधिकारी कः?
4. काव्यप्रकाशमते काव्यप्रयोजनानि वदत।
5. भामस्य काव्यलक्षणं विवृणुत।
6. गङ्गायां घोषः इत्यत्र लक्षणासमन्वयं दर्शयत।

7. गतोऽस्तमर्कः इत्यत्र व्यञ्जनाव्यापारं प्रकाशयत ।

C) अभीष्टं प्रश्नद्वयं विवृणुत ।

5x2=10

1. मङ्गलश्लोकं सान्त्वयप्रतिपदार्थं व्याख्यात ।
2. सहृदयमधिकृत्य टिप्पणीं रचयत ।
3. व्यञ्जनाविषये लघुप्रबन्धं रचयत ।

D) पञ्चानां विग्रहं समासनाम च लिखत ।

2x5=10

1. कान्तासम्मितम्
2. प्रतिभाचक्षुः
3. रमणियार्थप्रतिपादकः
4. सङ्केतितार्थबोधकः
5. लोकोत्तरचमत्कारः
6. धर्मार्थकाममोक्षेषु
7. मनोमुकुरः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत ।

1x10= 10

1. वेतालपञ्चविंशतिकारव्यस्य ग्रन्थस्य मूलं किम् ।
2. भिक्षुः राजानां नित्यं कथं सेवते स्म ।
3. साहाय्यमाचरितुं कुत्र कदा गन्तव्यमिति भिक्षुः अवोचत् ।
4. कन्यया कर्णे उत्पलं निहितम् इत्यस्य कोऽभिप्रायः ।
5. अस्थिक्षेप्ता कस्मात् मन्दारवतीं नार्हति ।
6. मन्त्रपाठेन यः मन्दारवतीमुज्जीवयामास स तां कस्मात् नार्हति ।
7. वस्तुतः शुकशारिके के ।
8. हरिस्वामिनः सुता सोमप्रभा कीदृशम् पुरुषम् पतित्वेन अकामयत ।
9. चिच्छेद – अत्रत्यं धातुं लकारञ्च निर्दिश्य तत्रत्यानि नव अपि रूपाणि लिखत ।
10. बभूव – अत्रत्यं धातुं लकारञ्च निर्दिश्य तत्रत्यानि नव अपि रूपाणि लिखत ।
11. अहन-शब्दस्य प्रथमायां तृतीयायां षष्ठ्याञ्च सर्वाणि रूपाणि लिखत ।
12. रक्षस्-शब्दस्य प्रथमायां तृतीयायां षष्ठ्याञ्च सर्वाणि रूपाणि लिखत ।

B) यथारुचि पञ्च यथाग्रन्थम् प्रपूर्य प्रसङ्गम् उल्लिखत ।

3x5= 15

1. "सा च पापिनी... नासिका छिन्ना इति।"
2. "ततस्तस्मिन् निरपराधे... सर्वमहं वदिष्यामि।"
3. "तदवलोक्य स तापसः... नाधुना भक्षयामि।"
4. "यः क्लेशेन... पतिर्भवितुमर्हति।"
5. "चित्तन्तु तस्यास्तस्मिन्... कृशतामवाप।"
6. "स तत्र सिंहानाम्... मूले समुपाविशत्।"
7. "ततस्तं वेतालाधिष्ठितं शवं... शृणु।"

C) यथाच्छन्दं त्रीन् व्याख्यात ।

5x3= 15

1. तापसः मन्दारवतीं कथम् उज्जीवयामास ।
2. शारिकाशुकौ किमर्थं राजकुमारम् उपजग्मतुः ।
3. मन्दारवतीपुनरुज्जीवनसम्बद्धां द्वितीयकथां संक्षिपत ।
4. ज्ञानिविज्ञानिशूरसम्बद्धाम् पञ्चमकथां संक्षिपत ।

5. उपक्रमणिकां संक्षिपत।

D) अनुप्रियमेकम् अनुबधीत।

10x1=10

1. पद्मावतीसम्बद्धाम् प्रथमकथां संक्षिपत।

2. शारिकाशुकसम्बद्धां तृतीयकथां संक्षिपत।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) अधः प्रदत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

1. वेदशब्दस्य का व्युत्पत्तिः?
2. संस्कृत- शब्दे केन सूत्रेण सकारागमः?
3. वेदाङ्गानि कानि कतिविधानि?
4. ऋग्वेदस्य यजुर्वेदस्य च कति शाखा महाभाष्यकारेण प्रोक्ताः?
5. कृष्णयजुर्वेदस्य कथं कृष्णात्वम्?
6. आरण्यक- शब्दस्य का व्युत्पत्तिः?
7. इतिहास शब्दस्य किमभिधानम्?
8. महाभारतमिति नाम कथं सञ्जातम्?
9. श्रीमद्भागवते कति अध्याया वर्तन्ते?
10. बुद्धचरितं केन कविना रचितम्?
11. पाणिनेः जन्मस्थानं किं ज्ञायते?
12. रामायणस्य कति काण्डानि?

B) नीचैः लिखितेषु यथारुचि प्रश्नपञ्चकं समाधीयताम्।

3x5=15

1. ऋग्वेदीयमण्डलवैशिष्ट्यं किंविधम्?
2. शुक्लयजुर्वेदस्य परिचयः संक्षेपेण प्रदीयताम्।
3. का नाम अनुक्रमणी? तस्याः का उपयोगिता वर्तते?
4. पुराणानां पञ्चलक्षणानि उल्लिख्यन्ताम्।
5. प्रधानतया महाकाव्यस्य किं लक्षणम्?
6. आरण्यकस्य कीदृशं गुरुत्वमस्ति?
7. व्याकरणस्य कानि मुख्यप्रयोजनानि?

C) अधस्ताद् यथाकामं त्रयाणां टिप्पणी विधीयताम्।

5x3=15

1. शतपथब्राह्मणम्
2. शिक्षा
3. पुराण-रचनाकालः
4. महाभारतविभागः

5. अश्वघोषः

D) निम्नोक्तेषु यथेच्छमेकं समाधत्त।

10x1=10

1. कल्पसूत्राणां विवरणं समासेन प्रस्तूयताम्।
2. पुराणग्रन्थविवरणं संक्षेपेण प्रदीयताम्।
3. रामायण-महाभारतयोस्तुलना संक्षेपेण विधीयताम्।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) एकेन वाक्येन उत्तरत।

10x1 = 10

1. केन न्यायेन सङ्करः?	8. गोमायुः किमिच्छति?
2. व्यञ्जकशब्दार्थे ध्वनिपदनिर्वचनं कथम्?	9. दृष्ट्या केशव इत्यदौ सलेशपदत्यागे किं सिध्यति?
3. शब्दशक्तिः इत्यस्य कोऽर्थः?	10. रामायणस्य प्रबन्धरसः कः?
4. बाध्यतया ख्यातौ का वृत्तिः?	11. सदारामः इत्यत्र द्वौ अर्थौ कौ?
5. गुणीभूतव्यङ्ग्यम् इत्यत्र विग्रहः कथम्?	12. काव्यस्य अनुत्तमत्वं कथं सिध्यति?
6. रसाभावादिध्वनिः कतिप्रकारकः?	
7. ग्रामटिका इत्यत्र कस्य व्यञ्जकत्वम्?	

B) समासेन विवृणुत।

5x3 = 15

1. उभयशक्त्युद्भवध्वनिं सोदाहरणं निरूपयत।
2. अत्यन्ततिरस्कृतवाच्यध्वनिं सोदाहरणं प्रतिपादयत।
3. पदपदांशानां व्यञ्जकत्वं दर्शयत।
4. स्वतःसम्भविना वस्तुना वस्तुध्वनिं सोदाहरणं निरूपयत।
5. चित्रस्य काव्यत्वं निराकुरुत।
6. कविनिबद्धप्रौढोक्तिसिद्धेन वस्तुना वस्तुध्वनिं निरूपयत।
7. व्यङ्ग्यार्थस्य व्यञ्जकत्वं सोदाहरणं निरूपयत।

C) त्रीणि विशदयत।

3x5 = 15

1. अङ्गी कार्या तुर्या वृत्तिः, विशदयत।
2. शब्दशक्त्युद्भवध्वनेः प्रकारद्वयं सोदाहरणं निरूपयत।
3. गृध्रगोमायुसंवादं प्रपञ्चयत।
4. भ्रमधार्मिक इत्यादौ लक्षणा नास्तीति उपपादयत।
5. लक्षणामूलध्वनिं सलक्षणं सप्रकारं सोदाहरणं निरूपयत।

D) एकं प्रपञ्चयत।

1x10 = 10

1. अर्थशक्त्युद्भवध्वनेः द्वादशप्रकारान् उल्लिख्य अभीष्टान् चतुरः प्रकारान् सोदाहरणं निरूपयत।
2. गुणीभूतव्यङ्ग्यं सप्रकारं निरूपयत।

SH-601 – Spiritual Heritage of India

Time- 2 Hours

Full Marks - 50

A) অতিসংক্ষিপ্ত উত্তর দাও।

১১

1. মাতা ভুবনেশ্বরী দেবী অন্তপ্রাশনের পূর্বে স্বামীজীর নাম কি রেখেছিলেন?
2. কোন দেবতার প্রসাদে (আশির্বাদে) ভুবনেশ্বরী দেবী পুত্র সন্তান লাভ করেন?
3. লেখকের নাম সহ আমাদের পাঠ্যপুস্তকটির নাম লেখ?
4. স্বামীজী কোন সম্পদ লইয়া জন্মগ্রহণ করেন?
5. গাজীপুরে স্বামীজীর সাথে কোন যোগী মহাপুরুষের সাক্ষাৎ হয়?
6. আঁটপুরে স্বামীজী কোন গুরুদ্রাতার বাড়ীতে যান?
7. স্বামীজীর পিতার পুরো নামটি লেখ।
8. শ্রীরামকৃষ্ণ দেবের সাথে স্বামীজীর প্রথম সাক্ষাৎকারটি কোথায় হয়?
9. কলেজের অধ্যক্ষ যার কাছ থেকে স্বামীজী শ্রীরামকৃষ্ণ দেবের সমাধি অবস্থার কথা জানতে পারেন তার নাম লেখ।
10. নরেন্দ্রনাথ প্রথম নির্বিকল্পসমাধি কোথায় লাভ করেন?
11. স্বামি-শিষ্য-সংবাদ গ্রন্থের প্রণেতার নাম লেখ।
12. শ্রীরামকৃষ্ণ দেবের সাথে প্রথম সাক্ষাৎকারের সময় স্বামীজীর বয়স কত ছিল?
13. কোন মহানুভব ব্যক্তির অর্থানুকুল্যে স্বামীজীর বিদেশ যাত্রা ও পোষাক পরিচ্ছদের ব্যবস্থা হয়েছিল?

B) সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও (যে কোন তিনটি)।

৩ x ৩ = ৯

1. আবাল্য নিদ্রার পূর্বে স্বামীজীর কি দর্শন হত? এ সম্বন্ধে ঠাকুর কি বলেছিলেন লেখ।
2. শ্রীরামকৃষ্ণ দেবের কতজন সন্ন্যাসী শিষ্য ছিলেন? যে কোন তিন জনের সন্ন্যাস নাম উল্লেখ কর।
3. স্বামীজীর মধ্যে যে দুই অবতার পুরুষের গুণগুলি বিশেষভাবে পরিলক্ষিত হয় তাদের নাম ও সেই গুণগুলি উল্লেখ কর।

4. দুরন্ত নরেনকে শান্ত করার জন্য মাতা ভুবনেশ্বরী দেবী কি অদ্ভুত উপায় আবিষ্কার করেছিলেন লেখ।
5. বাল্যকালে স্বামীজী কলিকাতার গঙ্গায় কোন রণতরীটি দেখতে গিয়েছিলেন? তিনি কিভাবে উহা দর্শন করেন ঘটনাটি উল্লেখ কর।

C) C) নাতিদীর্ঘ প্রবন্ধ লেখ (যে কোন ৪টি)। ৫ x ৪ = ২০

1. নরেনের সম্বন্ধে শ্রীরামকৃষ্ণ দেবের ধারণা অতি উচ্চ ছিল— এই প্রসঙ্গে শ্রীরামকৃষ্ণ দেব স্বামীজীর সম্বন্ধে কী কী বলেছিলেন লেখ।
2. বাল্যকালে বন্ধুদের সঙ্গে মেটিয়ারুরুজে পশুশালা দর্শন করতে যাওয়ার ঘটনাটি বর্ণনা কর।
3. শৈশবে নরেন্দ্রনাথ ধ্যান করা খেলা খেলিতে ভালবাসিতেন— এ সম্বন্ধে যা জান লেখ।
4. ইউরোপ ভ্রমণকালে জার্মানিতে বিখ্যাত দার্শনিক পলভয়সনের গৃহে যে ঘটনাটি ঘটেছিল তা বর্ণনা কর।
5. রাজপুতানায় দুই জন ইংরেজ ভদ্রলোকের সঙ্গে স্বামীজীর ট্রেন সফরের ঘটনাটি বিবৃত কর।
6. ১৮৮৬ খ্রীষ্টাব্দে আঁটপুরের ঘটনাটি বর্ণনা কর।

D) সুবিস্তারিত আলোচনা কর (যে কোন ১টি)। ১০

1. যদি ধর্মলাভই তোমার যথার্থ বাসনা থাকে, তাহা হইলে দক্ষিণেশ্বরে ঠাকুরের নিকট চল— কে কাকে উক্ত কথাটি বলেছিলেন? দক্ষিণেশ্বরে নরেনের সাথে ঠাকুরের প্রথম দর্শনের ঘটনাটির বিস্তারিত বর্ণনা দাও।
2. রাজপুতানা ভ্রমণকালে স্বামীজীর সাথে কোন রাজার সাক্ষাৎকার ঘটে? প্রথম আলাপেই তিনি স্বামীজীকে কোন দুইটি প্রশ্ন করেন? তার উত্তর স্বামীজী কিভাবে দিয়েছিলেন ঘটনা দুইটি উল্লেখের মাধ্যমে বিস্তারিত বর্ণনা কর।

Duration – 2 Hours

Full Marks - 50

A) যে কোনো দশটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

1x10=10

1. শ্রীরামকৃষ্ণের পূণ্য জন্মভূমি কোথায় অবস্থিত ?
2. শ্রীরামকৃষ্ণের রাশাশিত নাম কি ?
3. শ্রীমতী চন্দ্রাদেবীর পিত্রালয় কোথায় অবস্থিত ?
4. শ্রীরামকৃষ্ণের জন্মভূমিতে বিদ্যমান দুটি শ্মানের নাম লেখো ?
5. শ্রীরামকৃষ্ণের প্রথম ভাবসমাধি কত বছর বয়সে হয় ?
6. রামচাঁদ বন্দোপাধ্যায়ের পৈতৃক বাসভূমি কোথায় ছিল ?
7. অষ্টপাশের নাম লেখো ?
8. ভূতির খাল নামক পয়োথারাটি কোন নদীতে মিলিত হয়েছিল ?
9. সমাধি বলতে কি বোঝো ?
10. কোন তিনখানি গ্রাম কামারপুকুর নামে প্রসিদ্ধিলাভ করেছিল ?
11. রানি রাসমণির বাসস্থান কোথায় অবস্থিত ?
12. বিবাহের সময় মা সারদাদেবীর বয়স কত ছিল ?

B) যে কোনো পাঁচটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

3x5=15

1. পূজার সময় শ্রীরামকৃষ্ণের অবস্থার পরিচয় দাও ?
2. শ্রীরামকৃষ্ণের জন্মলগ্ন নিরূপণ কর ?
3. তান্ত্রিক ক্রিয়াসকলের উদ্দেশ্য কি ?
4. শ্রীরামকৃষ্ণের বংশপরিচয় লেখো ?
5. ১৮৩৫ খ্রিষ্টাব্দে শ্রীযুক্ত ক্ষুদিরামের তীর্থদর্শনের পরিচয় দাও ?
6. শিবমন্দিরে ঠাকুর যে শিবমহিম্নঃ স্তোত্রটি পাঠ করিয়াছিলেন তাহা উল্লেখ করিয়া তাহার অর্থ বর্ণনা কর ?
7. শ্রীরামকৃষ্ণের অদ্ভূত মেধাশক্তির পরিচয় দাও ?

C) যে কোনো তিনটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

5x3=15

1. ঠাকুরের ভাবসমাধির পরিচয় দাও ?
2. দাস্যভক্তি সাধনকালে ঠাকুরের অভূতপূর্বদর্শনের ও অনুভবের পরিচয় দাও ?

3. “বাবা, তুমি ঠিক দেখিয়াছ, এবার নিত্যনন্দের খোলে চৈতন্যের আবির্ভাব-
.....” এই উক্তিৰ তাৎপর্য নিৰূপণ কৰ ?
4. যে ঘটনায় ঠাকুৰ অৰ্থকৰী বিদ্যাভ্যাসকে পরিত্যাগ কৰিবাব সুযোগ পাইয়াছিল তাহাৰ বৰ্ণনা কৰ ?
5. “চালকলা বাঁধা বিদ্যা আমি শিখিতে চাহি না, আমি এমন বিদ্যা শিখিতে চাহি যাহাতে জ্ঞানের উদয় হইয়া মানুষ বাস্তবিক কৃতার্থ হয়” এই উক্তিৰ তাৎপর্য নিৰূপণ কৰ ?

D) যে কোনো একটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

10x1=10

1. শ্রীৰামকৃষ্ণের জন্ম ও বাল্যলীলা সম্বন্ধে যা জান তা লেখো ?
2. শ্রীৰামকৃষ্ণের হৃদি বিদ্যমান অদ্বৈতভাবের পরিচয় দাও ?

Duration – 2 Hours

Full Marks - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

1. श्रीरामकृष्णस्य पूण्या जन्मभूमिः कुत्र ?
2. श्रीरामकृष्णस्य राश्याश्रितं नाम किम् ?
3. श्रीमतीचन्द्रादेव्याः पित्रालयः कुत्र ?
4. श्रीरामकृष्णस्य जन्मभूम्यां विद्यमानं श्मशानद्वयं किम् ?
5. श्रीरामकृष्णस्य प्रथमं भावसमाधिः कस्मिन् वयसि अभवत् ?
6. रामचाद-वन्दोपाध्यायस्य पैतृकवासभूमिः कुत्र ?
7. अष्टपाशानां नामानि लिखतु ?
8. “भूतिर-खाल” इति पयोधारा कस्यां नद्यां मिलिता?
9. समाधिः नाम किम् ?
10. के ग्रामाः कामारपुकुरनाम्ना प्रसिद्धिं गताः ?
11. राणि-रासमणेः वासस्थानं कुत्र ?
12. विवाहकाले मातुः सारदादेव्याः कियद्वयः आसीत् ?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3x5=15

1. पूजाकाले श्रीरामकृष्णस्य कीदृशी अवस्था भवति स्म ?
2. श्रीरामकृष्णस्य जन्मलग्नं निरूपयतु ?
3. तान्त्रिकक्रियानाम् उद्देश्यं किम् ?
4. श्रीरामकृष्णस्य वंशपरिचयः प्रदीयताम् ?
5. क्षुदिरामेण विहितस्य तीर्थदर्शनस्य परिचयं कारयतु ?
6. शिवमन्दिरे श्रीरामकृष्णेन पठितं शिवमहिम्नस्त्रोत्रं लिखित्वा तदर्थं वर्णयतु ?
7. श्रीरामकृष्णस्य अद्भूतमेधाशक्तेः परिचयः प्रदीयताम् ?

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5x3=15

1. श्रीरामकृष्णस्य भावसमार्धिं वर्णयतु ?
2. दास्यभक्तिसाधनकाले श्रीरामकृष्णस्य अभूतपूर्वदर्शनानुभवयोः परिचयं कारयतु ?
3. “बाबा, तूमि ठिक देखियाछ, एबार नित्यानन्देर खोले चैतन्येर आविर्भाव-
.....” अस्याः उक्तेः किं तात्पर्यम् ?

4. अर्थकरीविद्याभ्यासं परित्यक्तुं श्रीरामकृष्णोऽपि प्राप्तमवसरं वर्णयतु ?

5. “चालकला बाँधा विद्या आम्हि शिथिते चाहि ना, आम्हि एमन विद्या शिथिते चाहि याहाते ज्ञानेर उदय हईया मानुष बास्तविक कृतार्थ ह्य” अस्याः वाचः किं तात्पर्यम् ?

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10x1= 10

1. श्रीरामकृष्णस्य जन्म बाल्यलीलां च वर्णयतु ?

2. श्रीरामकृष्णो विद्यमानस्य अद्वैतभावस्य परिचयं कारयतु ?

সমস্ত প্রশ্নের উত্তর স্বামীজীর বক্তৃতা অনুসারে হওয়া বাঞ্ছনীয়।

A) নিচের দশটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

১০ x ২ = ২০

1. শক্তির নিত্যতা' নিয়ম কি?
2. স্বামীজির মতানুসারে মায়ার সংজ্ঞা কি?
3. ক্রমবিকাশবাদের জনক কে?
4. আমাদের সমুদয় দুঃখ কি থেকে প্রসূত?
5. স্বামীজির মতে অজ্ঞান কি?
6. আমরা জগতের গুপ্ত রহস্য জানতে পারি না কেন?
7. স্বামীজির মতে অশুভ কি?
8. ট্যান্টালাস কে?
9. বিনাশের অর্থ কি?
10. বৈরাগ্যের দার্শনিক অর্থ কি?

B) যেকোনো তিনটি প্রশ্নের উত্তর দাও।

৩ x ১০ = ৩০

1. স্বামীজীর মতে 'ক্রমবিকাশবাদের' ব্যাখ্যা কর?
2. 'মানুষের যথার্থ স্বরূপ' বক্তৃতায় স্বামীজী 'মেঘ ও সিংহের' যে গল্পটি বলেছেন তা নিজের ভাষায় লেখ। গল্পটির মধ্য দিয়ে স্বামীজী কি বলতে চেয়েছেন তা নিজের ভাষায় বিবৃত কর।
3. 'মায়া ও মুক্তি' বক্তৃতায় স্বামীজী দুঃখ-কষ্ট দূর করার দুটি পথ উল্লেখ করেছেন। পথ দুটি নিজের ভাষায় ব্যক্ত কর।
4. 'মায়া' বক্তৃতায় স্বামীজী উল্লিখিত যেকোন তিনটি উদাহরণ দ্বারা মায়াকে বর্ণনা কর।
5. দ্বৈতবাদীদের মতানুসারে 'আত্মা ও তার গতি' বর্ণনা কর। অদ্বৈতবাদীরা 'আত্মা ও তার গতি' সম্বন্ধে যা বলেন তা ব্যাখ্যা কর

RKMVERI/DSS/MAIS/MT/14-19&13-18/J2018/MT
SH-604&SH-605,Indian Spiritual Heritage

Time : 2 Hours

Full Marks : 50

A) **Answer any 5 in Bengali**

5X10

1. How is Hinduism different from other religions?
2. How are Buddhists and Jains related to Hinduism?
3. What is real Hinduism ?
4. How has Hinduism degenerated?
5. Write 5 points why Upanishads use *neti-neti*?
6. Write 5 points on the speciality of the Upanishads?

EN-612 – English General

Time: 2 hrs.

Full Marks: 50

A) Read the passage and answer the questions which follow it. 2x5

Sri Ramakrishna paid a visit to Nanda Bose's mansion to see his collection of pictures of the Hindu deities. From there he went to the house of the brahmuni who was grief-stricken on account of her daughter's death. It was an old brick house. Entering it, the Master passed the cow-shed on his left. He and the devotees went to the roof, where they took seats. People were standing there in rows. Others were seated. They were all eager to get a glimpse of Sri Ramakrishna.

The brahmuni had a sister; both of them were widows. Their brothers also lived in the house with their families. The brahmuni had been busy all day making arrangements to entertain Sri Ramakrishna. While the Master was at Nanda Bose's house she had been extremely restless, going out of her house every few minutes to see if he was coming. He had promised to come to her place from Nanda's. Because of his delay, she had thought perhaps he would not come at all.

Sri Ramakrishna was seated on a carpet. M, Narayan, Jogin, Devendra, and others were seated on a mat. A few minutes later the younger Naren and some other devotees arrived. The brahmuni's sister came to the Master and saluted him. She said: "Sister has just gone to Nanda Bose's house to inquire the reason for your delay in coming. She will return presently."

A sound was heard downstairs and she exclaimed, "There she comes!" She went down. But it was not the brahmuni.

Sri Ramakrishna sat there smiling, surrounded by devotees.

M(to Devendra): "What a grand sight! All these people—young and old, men and women—standing in lines, eager to have a glimpse of him and hear his words."

Devendra (to the Master): M says that this place is better than Nanda's. The devotion of these people is amazing."

1. Why did Sri Ramakrishna go to Nanda Bose's mansion?
2. Why was the brahmuni sad?
3. Write a line about brahmuni's nature.

4. Who all were seated on the mat?
5. What was M's observation?
- B) **Write an essay on A Life of a Farmer (Hints: Who is he? His work and Life. His economic and social condition. Why is he important?)** **10x1 = 10**
- C) **Make sentences using any five words** **1x5 = 5**
 magnificent, pensive, supercilious, argument, detestable, disaster, impostor
- D) **Fill in the blanks with appropriate prepositions.** **1x5**
1. I acted according ____ his advice.
 2. He is ambitious ____ fame.
 3. He is prepared ____ anything.
 4. I called ____ him ____ his office.
- E) **Answer Question No. 1 and any other three Questions.** **5x4**
1. **Read the lines below and answer the following questions.**
 "IT ROTTS THE SENSE IN THE HEAD!
 IT KILLS IMAGINATION DEAD!
 IT CLOGS AND CLUTTERS UP THE MIND!
 IT MAKES A CHILD SO DULL AND BLIND
 HE CAN NO LONGER UNDERSTAND
 A FANTASY, A FAIRYLAND!"
 - a. Name the poem and the poet. (2)
 - b. What is the poem talking about? (1)
 - c. According to the poet what will happen to the child? (2)
 2. Write a brief summary of the poem *IF*.
 3. Describe the character of the Rocket in your own words.
 4. What is Swamiji's message to the youth? Why does he have faith in them?
 5. Apart from the Rocket name any other three characters from the story *The Remarkable Rocket* and describe their interaction with the Rocket.

EN-614 – English General

Time: 2 hrs.

Full Marks: 50

A) Read the passage and answer the questions which follow it.**2X5=10**

It was Thursday evening, a few days after the Durga Puja. Sri Ramakrishna sat on his bed in his room on the second floor, with Dr. Sarkar, Ishan, and several of the devotees. Although Dr. Sarkar was a very busy physician, he would spend a long time— sometimes six or seven hours— in Sri Ramakrishna’s company. He had great love for the Master and looked on the devotees as his own kith and kin. A lamp was burning in the room. Moonlight illumined the outside world.

Addressing Ishan, a householder devotee, the Master said: “Blessed indeed is the householder who, while he performs his duties in the world, cherishes love for the Lotus Feet of God. He is indeed a hero. He is like a man who carries a heavy load of two mounds on his head and at the same time watches a bridal procession. One cannot lead such a life without great spiritual power. Again, such a man is like mudfish, which lives in the mud but is not stained by it. Or again, such a householder may be compared to a waterfowl, which is constantly diving under water; and yet, by fluttering its wings only once, shakes off all trace of wet.”

“You may ask, ‘Is there any difference between the realizations of two jnanis, one a householder and the other a monk?’ The reply is that the two belong to one class. Both of them are jnanis ; they have the same experience. But a householder jnani has reason to fear. He cannot altogether get rid of his fear as long as he is to live in the midst of ‘woman’ and ‘gold’. If you constantly live in a room full of soot, you are sure to soil your body, be it ever so little, no matter how clever you may be.”

1. Where was Sri Ramakrishna on thursday evening?
2. Why did Dr. Sarkar spend time in Sri Ramakrishna’s company?
3. Addressing Ishan what did the Master say?
4. Is there any difference between the realizations of a householder jnani and a monk jnani?
5. Why do you think that a householder jnani has a reason to fear?

- B) Write an essay on the condition of the Primary Education in the villages of West Bengal. 10X1=10
- C) Make sentences using any five words. 1X5=5
blunder, distinction, humiliate, treacherous, bustle, delusion, torment
- D) Fill in the blanks with appropriate prepositions. 1X5=5
1. He lives _____ Amherst Street.
 2. Put this picture _____ the wall.
 3. Did you see Ramkumar _____ the party?
 4. He walked _____ the end of the road.
 5. He killed two rabbits _____ one shot.
- E) Answer question no. 1 and any other three questions. 5X4=20
1. Read the lines and answer the following questions.

“O God! Can I not grasp
Them with a tighter clasp?
O God! Can I not save
One from the pitiless wave?”

- a. Name the poet and the poem. (2)
 - b. What does the poet want to grasp? (1)
 - c. What is the poet’s interpretation of life? (2)
2. Briefly summarize the story *The Open Window*.
 3. “*Romance at short notice was her speciality*” Explain the mentioned line with reference to the context and describe the girl’s character.
 4. Briefly narrate the story of *The Necklace*.
 5. Which character attracts you the most in the story *The Necklace* and why? Write your personal opinion about the character.

EN-616 – English (General)

Time: 2 hours

Marks: 50

A) **Answer any two of the following :** **8x2=16**

1. Briefly comment on Shamnath's character.
2. Why did Shamnath's mother have no bangles to wear ? How did Shamnath react to this ?
3. What was Shamnath's mother asked to stich for the boss ? Why was she reluctant to do it ?

B) **Answer any two of the following :** **6x2=12**

1. What kind of freedom does Rabindranath Seek for his country ?
2. What breaks the world into fragments ?
3. What does the poet mean by “ Where the clear stream of reason has not lost its way/into the dreary desert sand of dead habit ?

C) **Write a letter to the manager, Star Electronics, 12 B. B. Bag Kolkata-70012 placing order for three lap-top sets for your company.** **12x1=12**

Or

Write a short essay on value of leisure in life.

D) **Write short answers for the following :**

1. Why didn't Raju's father want to send his son to Albert Mission School ? **3x1=3**
2. Who taught Raju in the Pyal school ? How was he ? **3x1=3**

E) **Choose the correct alternatives for the following question**

4x1=4

1. Weather report says Cyclone is I. Eminent, II. Imminent III. Consequent
2. The police said that the mustard oil was I. Adulted, II. Adulated, III. Adulterated
3. ' The blighted potatoes were thrown away.' Here 'blighted' means : I. Good, II. Extra, III. Diseased
4. ' I had to jostle against a huge crowd to get a ticket.' Here 'jostle' means : I. Juggling II. Pushing, III. Yelling.

CA-622 – Computer Application

Time: 2 hrs.

Full Marks: 50

-
- A) 1. **x is a binary variable. Prove the following two theorems of Boolean Algebra (using postulates):**
- $x+x = x$
 - $x+1=1$
2. **What are Logic Gates ? Describe, draw NOR gate and write its truth table.** (4)
- B) **Let x, y and z be three binary variables.**
- Write down the truth table for the following Boolean function
$$f = (x + y) \cdot \bar{y} + z$$
 (4)
 - Derive the canonical forms of the function in terms of minterms (sum of products) and maxterms (product of sums). (6)
- C) **1. Draw the circuit for the following expression:**
- D) $(\bar{A} + B) \cdot (\bar{B} + C)$
2. **Construct the circuit for the above expression with universal NAND gate.** (6)
- E) **Describe Half-Adder, write its truth table and draw its logic circuit.** (10)
- F) **Draw the flowchart for an algorithm to process the following problem:** (10)
100 students take an exam on the subject History. The input data comprises of the score in History of all the students. We want to know the average marks of the students in the subject.

EN-622 – Computer Application

Time: 2 hrs.

Full Marks: 50

Create a new directory named midterm (mkdir midterm) and write the following two programs inside it:

A) Write a C++ program having the name integers.cpp performing the following task:

The program will take two integers (say x and y) as inputs from the user, and will output the value of the following expression:

$$(x + y)^2 + xy \quad (20)$$

B) Write a C++ program with the name primenumber.cpp which takes an integer (say a) as input from the user and will check if it is a prime number or not.

If the integer is a prime number, then the program will print

“The given integer is prime number.”

else it will print:

“The given integer is not prime.” (30)

CA-624-Computer Applications

Time allowed: 2 hours

Maximum marks: 50

A) Choose the most appropriate answer): **1 x 5 = 5**

1. A structure cannot have a/an _____ as one of its members.
 - a. Pointer, b) function c) structure d) array
2. Which one of the following function forces a program to terminate its execution?
 - a. Exit() b) fclose() c) clear() d) fflush()
3. Which one of the following macro declaration is invalid?
 - a. #define FF fflush(stdin)
 - b. #define PI 22/7
 - c. #define AND && OR
 - d. #define AUTHOR "TIRTHANKAR"
4. A function prototype is used for the purpose of _____.
 - a. making compiler alert that the function has been defined later in the program.
 - b. making developer alert that the function should be defined later in the program.
 - c. counting the number of functions used in the program.
 - d. accessing function defined and stored in another file.
5. The *fprintf()* function has _____ argument(s).
 - a) one b) two c) three d) four

B) Match the columns:**[1 x 5 = 5]**

Column X	Column Y
1. FILE	A)macro
2. time.h	B)keyword
3. #define	C)header file
4. EOF	D)preprocessor directive
5. extern	E)structure

C) State whether the following is true or false: **[1 x 6 = 6]**

1. The *append* mode creates a file if the specified file does not exist.
2. Macros cannot have arguments.
3. Structures can be nested.
4. The *auto* keyword is used to declare a global variable.
5. The *fopen()* function returns null, if the file opens successfully.
6. Arrow operator in C is used to declare a structure pointer.

(Answer any two questions)

- D) Briefly discuss on the different ways of passing structure to a function. [5 marks]
- E) Compare and contrast between fprintf() and fscanf() functions available in C. [5 marks]
- F) What are the differences between macro and function. [5]
- G) Write short note on: Global variable.[5 marks]

(Answer any two questions)

- H) Write a C program to read a text file character-by character, and prints the output on the screen. [6 marks]
- I) Write a program that stamps on the current date and time into a file and records when it opened last. [6 marks]
- J) Define a structure flower to store the flower names and colours. Using the structure, create a program that is capable of storing 10 user-given records on flower name and colour of the flower.[6 marks]
- K) Write a C program that copies text from a file 'orig.txt' to another file named 'dupl.txt'. [6 marks]
- L) Using static variable anywhere in C, write a program that reads in a character from the keyboard and keeps on counting the number of characters entered and reports on the same. [6marks]
- M) Define a macro CUBE with argument to calculate the cube of a user-given number. Build a C program to show an implementation of that macro. [6 marks]

General Instructions:

- A) There are five compulsory questions of 10 marks each.
- B) Write all the code or steps which you have performed, in your answer script.

10 x 5 = 50

- A) Create a C program that opens a text file and counts the total number of characters, including spaces, available in the file.
- B) Assume that there are two text files on your hard disk containing few lines of text. Develop a C program that appends text from the first file to the second file. Your program should be capable of accepting filenames from user.
- C) Declare a structure *planets*, to store the planet names of our solar system and its position from the sun i.e. 1st, 2nd, 3rd and so on. Using the structure, create a C program that is capable of storing at least eight records into structure array.
- D) Define a macro called `SMALL_OF_TWO` which can calculate the smaller value of two user-given numbers. Build a C program to accept two numbers from the user and use the macro to find out the smaller one.
- E) Develop a C program that uses single *fprintf()* function and writes the numbers from 10,001 to 10,011 into a file.

RKMVU/DSS/MAIS/15-20/J2018/MT/CA-626
CA-626 (Natural Language Processing)

Duration-2 hour

Semester 6

FM-50

A) Write **Śābdabodha** for the given sentences (Any Ten)

4x10=40

1. बालकाः विद्यालयं गच्छन्ति (वैयाकरणमते नैयायिकमते च)
2. शिशवः क्षेत्रेषु क्रीडन्ति (वैयाकरणमते मीमांसकमते च)
3. शिक्षकः व्याकरणम् उपदिशति (वैयाकरणमते मीमांसकमते च)
4. सीता स्नात्वा अन्नं खादति (वैयाकरणमते नैयायिकमते च)
5. मालाकारः मालां ग्रथाति (वैयाकरणमते मीमांसकमते च)
6. शिशुः क्रीडनकैः क्रीडति (वैयाकरणमते नैयायिकमते च)
7. कविः लेखन्या कविताः लिखति (मीमांसकमते नैयायिकमते च)
8. पाचकः महानसे व्यञ्जनम् अपचत् (वैयाकरणमते नैयायिकमते च)
9. नृपः भिक्षुकेभ्यः भिक्षां यच्छति (मीमांसकमते नैयायिकमते च)
10. छात्राः श्रमेण पठेयुः (वैयाकरणमते मीमांसकमते च)
11. वृक्षात् पर्णानि पतन्ति (वैयाकरणमते नैयायिकमते च)

B) Answer the following (Any one)

10x1=10

1. Write a brief note on Machine Translation.
2. Write a brief note on Śābdabodha.

ES-632, Environmental Studies-2

Full Marks :50

Time: 2 hours

- C) Answer in a single sentence (any six) 6x1=6**
1. What are the 'oxygen depleting wastes'?
 2. What are 'non-point sources of pollution' ?
 3. What is a 'gabion structure' (in relation to soil & water conservation)?
 4. What is 'noise pollution' ?
 5. What is 'radioactive waste' ?
 6. What is 'soil pollution' ?
 7. What is 'minamata disease' ?
 8. What do you understand by the term 'solid waste' ?
- D) Indicate True or False 6x1=6**
1. The excessive growth of algae and aquatic plants due to added nutrients is called eutrophication.
 2. World environment day is observed on May 5
 3. Vermi-composting process employs the rats for generating compost.
 4. Chernobyl nuclear disaster occurred in 1986.
 5. Trickling filters are used as primary treatment of waste water.
 6. Sound is measured in a unit called decibel.
- E) Answer any Five 5x2=10**
1. Write any two harmful effects of marine pollution. 2. Explain bio-accumulation and bio-magnification of pollutants in the ecosystem. 3. Explain how continuous 'contour trenches' and 'gradonies' help in soil & water conservations.	4. What are the main causes of soil degradation? 5. What do you understand by primary treatment of waste water? 6. What are the control measures for oil pollution? 7. What are the main causes of noise pollution?
- F) D) Write short notes on any three 3x4=12**
1. Characteristics of hazardous wastes. 2. Steps for vermi-composting. 3. Thermal pollution.	4. Nuclear hazards 5. Harmful effects of noise pollution.

G) Answer any two

2x8=16

1. Write in detail about the 'role of an individual in prevention of pollution'.
2. Write an essay on 'ground water pollution'.
3. Write in detail about the 'noise pollution control techniques'.
4. Write an essay on the following aspects of solid waste disposal – Source reduction, recycling, disposal and incineration.

समय: 2 घंटे

पूर्णांक: 50

- A) नीचे लिखे अनुच्छेद के 9 रेखांकित शब्दों से इस तरह वाक्य बनाएं कि उनका लिंग निर्णय हो जाए 9
- आँखें किसी प्यासे पथिक की भाँति बचपन के उन क्रीडा-स्थलों को देखने के लिए व्याकुल हो रही थीं; पर उस परिचित नाम के सिवा वहाँ और कुछ परिचित न था। जहाँ खँडहर था, वहाँ पक्के मकान खड़े थे। जहाँ बरगद का पुराना पेड़ था, वहाँ अब एक सुन्दर बगीचा था। स्थान की काया-पलट हो गयी थी। अगर उसके नाम और स्थिति का ज्ञान न होता, तो मैं इसे पहचान भी न सकता। बचपन की संचित और अमर स्मृतियाँ बाँहें खोले अपने उन पुराने मित्रों से गले मिलने को अधीर हो रही थीं; मगर वह दुनिया बदल गयी थी। ऐसा जी होता था कि उस धरती से लिपटकर रोऊँ और कहूँ, तुम मुझे भूल गयीं ! मैं तो अब भी तुम्हारा वही रूप देखना चाहता हूँ।
- B) किसी चार का उत्तर पूर्ण वाक्यों में लिखें 12
1. हामिद कहानी का चौधरी कैसा व्यक्ति था ?
 2. बड़ा होकर गया क्या काम करता था?
 3. लेखक के अनुसार "मचान पर" लेख में दो कपोत कौन थे?
 4. हामिद कहानी का चौधरी कैसा व्यक्ति था ?
 5. सुबह चाय पीने के समय लेखक को किस विज्ञापन की याद आती है?
- C) कोई दो दोहा अर्थ सहित लिखें : 10
1. अपनी पहुँच विचार कै.
 2. हीम पानी राखिये
 3. ग. विद्या धन उद्यम बिना...
- D) "सरस्वती वन्दना " कविता पूरी लिखें 5
- E) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी तीन का उत्तर अपने शब्दों में लिखें 15
1. "गुल्ली डण्डा" कहानी में वर्णित गया के हाथ की कुशलता को बताएँ
 2. महमूद के सिपाही का क्या अंजाम हुआ?
 3. हामिद के मेले से लौटने पर अमीना की क्या प्रतिक्रिया हुई?
 4. "मचान" पर लेख में वर्णित तीसरे पहर में जंगल का वर्णन करें

समय: 2 घंटे

पूर्णांक: 50

- A) नीचे लिखे अनुच्छेद के 8 रेखांकित शब्दों से इस तरह वाक्य बनाएं कि उनका लिंग निर्णय हो जाए 8
- भोजन आज मुझे निस्वाद-सा लग रहा था। जब पास होने पर यह तिरस्कार हो रहा है, तो फेल हो जाने पर तो शायद प्राण ही ले लिये जायँ। भाई साहब ने अपने दरजे की पढाई का जो भयंकर चित्र खींचा था, उसने मुझे भयभीत कर दिया। स्कूल छोड़कर घर नहीं भागा, यही ताज्जुब है, लेकिन इतने तिरस्कार पर भी पुस्तकों में मेरी अरुचि ज्यों-की-त्यों बनी रही। खेल-कूद का कोई अवसर हाथ से न जाने देता। पढता भी था; मगर बहुत कम, बस इतना कि रोज का टास्क पूरा हो जाय और दरजे में जलील न होना पड़े। अपने ऊपर जो विश्वास पैदा हुआ था, वह फिर लुप्त हो गया और फिर चोरों का-सा जीवन कटने लगा।
- B) किसी चार का संक्षेप में उत्तर लिखें 12
1. रेणु की कहानी में वर्णित ढोल को पहलवान किस तरह देखता था ?
 2. तुलसीदास के अनुसार कौन चार व्यक्ति जीवन में कष्ट देते हैं ?
 3. पहलवान के गाँव के लोग कुश्ती क्यों नहीं सीखे?
 4. " बड़े भाई साहब" कहानी में नायक को क्या करना अच्छा लगता था?
- C) मित्र वर्णन से कोई तीन दोहा अर्थ सहित लिखें 15
1. कबिरा यह घर प्रेम का..
 2. काल करै सो आज कर..
 3. टूटे सुजन
 4. जे न मित्र दुःख होहिं दुखारी ..
- D) किसी तीन का अपने शब्दों में उत्तर दें 15
1. ट बड़े भाई साहब के पढाई-पद्धति का वर्णन करें ।
 2. ठ. नए राजा के आने पर राज्य में क्या परिवर्तन हुआ ?
 3. ड. तुलसीदास के अनुसार एक सच्चे मित्र के क्या गुण होने चाहिए?
 4. ण. भक्तिन के रसोई बनाने की घटना के माध्यम से शहर और देहात के जीवन के अंतर को स्पष्ट करें।

Duration – 2 Hours

Full Marks – 50

A) Answer any ten (in 1 or 2 lines)

1x10=10

1. 'মনাদ' কাকে বলে?
2. সাংখ্য কারিকার রচয়িতা কে?
3. 'সৃষ্ট প্রকৃতি' বলতে স্পিনোজা কাকে বুঝিয়েছেন?
4. লাইব্‌নজের দর্শনে 'সংপ্রতক্ষণ' বলতে কি বোঝানো হয়েছে?
5. সাংখ্য দর্শন অনুসারে প্রলয়কালে কিরূপ পরিণাম হয়?
6. স্পিনোজার দর্শনে 'গুণ' কাকে বলে ?
7. সাংখ্য দর্শনকে নিরীশ্বর সাংখ্য কেন বলা হয়?
8. স্পিনোজার সর্বাধিক প্রসিদ্ধ গ্রন্থটির নাম উল্লেখ কর ।
9. রামানুজ অনুসারে ব্রহ্মের কোন অংশ থেকে জগৎ সৃষ্টি হয়েছে?
10. লাইব্‌নজের দর্শনে সর্বশ্রেষ্ঠ চিদানু কাকে বলা হয় ?
11. সাংখ্য দর্শনকে দ্বৈতবাদী দর্শন কেন বলা হয়?
12. বুদ্ধিসঞ্জাত ঈশ্বর প্রীতি বলতে স্পিনোজা কি বুঝিয়েছেন?
13. লাইব্‌নজের দর্শনে মনাদ কেন গবাক্ষবিহীন?
14. সাংখ্য দর্শনে জগৎ সৃষ্টি হয়েছে কোন উদ্দেশ্যে ?
15. 'বিকার' বলতে স্পিনোজা কি বুঝিয়েছেন?

B) Answer any five (in a para)

3x5= 15

1. বিবর্তবাদ কাকে বলে?
2. দেহ এবং মন স্পিনোজার মতে কেন দ্রব্য নয়?
3. লাইব্‌নজের বিশ্বজগৎ কি যান্ত্রিক (mechanical)?
4. সত্ত্ব, রজঃ এবং তম গুণের স্বরূপ উল্লেখ কর ।
5. স্পিনোজার দর্শনে ঈশ্বর কেন উপাস্য নয়?
6. লাইব্‌নজের দর্শনে চিদানুর প্রকারবেদ ব্যাখ্যা কর ।
7. সাংখ্য দর্শনে কেন বহু পুরুষ স্বীকার করা হয়েছে ?

C) Answer any three (in about a page)

5x3= 15

1. 'পূর্ব - প্রতিষ্ঠিত সামঞ্জস্য নিয়ম' সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কর ।

2. সাংখ্য দর্শনে পুরুষ কেন দেহ, মন, ইন্দ্রিয় এবং বুদ্ধি থেকে পৃথক? সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কর
3. স্পিনোজার দর্শনে অদ্বৈতবাদ কি ভাবে প্রতিষ্ঠিত হয়?
4. সাংখ্য দর্শন অনুসারে সংকার্যবাদের সংক্ষিপ্ত বিবরণ দাও।
5. সাংখ্য দর্শনে প্রকৃতির অস্তিত্ব সাধক যুক্তি গুলি সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কর

D) Answer any one (Essay type answer)

10x1 = 10

1. সাংখ্য দর্শন অনুসারে প্রকৃতির পরিণাম সবিস্তার ব্যাখ্যা কর।
2. স্পিনোজার জ্যামিতিক পদ্ধতি ও তার লক্ষ্য আলোচনা কর। জ্যামিতিক পদ্ধতির সীমাবদ্ধতা কি তা উল্লেখ কর।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशप्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत-

1x10= 10

1. केषां वचः कौण्डभट्टः दूषयति ?
2. वैय्याकरणानां मते धात्वर्थः कः ?
3. व्यापारः कः ?
4. साध्यत्वं किम् ?
5. कर्तृकर्मणोः आख्यातार्थत्वे किं मानम् ?
6. अरुणाधिकरणे द्रव्यवाचकत्वसाधकमूलयुक्तिः का ?
7. बोधकतारूपा शक्तिः कुत्र ?
8. फले आश्रयान्वयं के बोधयन्ति ?
9. कीदृशाः चिण्यगादयः कर्मद्योतकाः ?
10. लटाद्यन्ते भावनायाः अवाच्यत्वं के वदन्ति ?
11. कृजादौ सकर्मकत्वव्यवहारः भाक्तः इति नैयायिकमतं कुतः न युक्तम् ?
12. कृजः कर्मकर्तरि प्रयोगः कुतः उपपन्नः ?

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-

3x5= 15

1. मीमांसकादिमते कथं कर्तुः बोधः ?
2. अभेदबोधे समानविभक्तिकत्वं कुतः न नियामकम् ?
3. लक्षणाप्राप्ते कर्तरि सामानाधिकरण्ये कथं अरुणाधिकरणोच्छेदः ?
4. कालस्य कुत्रान्वयः ?
5. घटो नश्यतीत्यत्र कः शाब्दबोधः ? तेन किं सिद्ध्यति ?
6. फलव्यापारयोः आश्रयान्वयं के बोधयन्ति ?
7. भावनायाः धात्ववाच्यत्वे घटो भवतीत्यत्र को दोषः ?

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-

5x3= 15

1. व्यापारस्वरूपं कीदृशम्।
2. तिङः कर्तृवाच्यत्वं निरूपयत।
3. कालः कस्य विशेषणम् ? सोपपत्तिकं निरूपयत।
4. क्रमादमुमित्यादौ कः दोषः ? कथं परिहारः?

5. फलस्य धात्ववाच्यत्वे के दोषाः भवन्ति ?

D) उपन्यसत-

10x1=10

1. फले प्रधानं व्यापारः। विशदयत।

2. कर्तृकर्मणोराख्यातार्थत्वे किं मानम् इति परमतखण्डनपुरस्सरं विशदयत।
